

Europski panel građana i građanki o rasipanju hrane

Završno izvješće

Rukopis dovršen u srpnju 2023.

Ovaj dokument nije službeno stajalište Europske komisije.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2023.

© Europska unija, 2023.

Politiku ponovne uporabe dokumenata Europske komisije uređuje Odluka Komisije 2011/833/EU od 12. prosinca 2011. o ponovnoj uporabi dokumenata Komisije (SL L 330, 14.12.2011., str. 39.). Osim ako je navedeno drukčije, ponovna uporaba ovog dokumenta dopuštena je u skladu s licencijom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znači da je ponovna uporaba dopuštena uz navođenje relevantnih podataka i svih izmjena.

Sve fotografije © Europska unija.

Print ISBN 978-92-68-06468-9

doi:10.2775/876648

NA-09-23-364-HR-C

PDF ISBN 978-92-68-06474-0

doi:10.2775/73212

NA-09-23-364-HR-N

SADRŽAJ

1. Uvod.....	2
2. Glavne značajke europskog panela građana i građanki o rasipanju hrane.....	5
2.1. Slučajni odabir i demografski sastav panela.....	6
2.2. Upravljački odbor.....	10
2.3. Odbor stručnjaka.....	11
2.4. Centar za znanje i informacije.....	12
2.5. Govornici.....	12
2.6. Glavni moderatori.....	14
2.7. Moderatori.....	14
2.8. Promatrači.....	15
3. Metodološki okvir i pojedinačna zasjedanja.....	16
3.1. Metodološki okvir.....	17
3.2. Prvo zasjedanje: Proces i rezultati.....	18
3.3. Drugo zasjedanje: Proces i rezultati.....	23
3.4. Treće zasjedanje: Proces i rezultati.....	27
4. Sljedeći koraci.....	34
Prilog: Cijeli tekst preporuka.....	37
Prvo tematsko područje – Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola.....	38
Drugo tematsko područje – Inicijative u prehrambenom sektoru.....	43
Treće tematsko područje – Poticanje promjene ponašanja potrošača.....	47

1. Uvod

Europska komisija organizirala je 2023. tri europska panela građana i građanki., a tema jednog od njih bila je rasipanje hrane. Na svakom panelu okupilo se do 150 slučajno odabranih građana i građanki iz svih 27 država članica EU-a kako bi raspravili i dali preporuke prije donošenja ključnih prijedloga Komisije. Paneli ispunjavaju obvezu navedenu u Komunikaciji „Konferencija o budućnosti Europe: provođenje vizije u djelo” ⁽¹⁾ od 17. lipnja 2022., a koju je spomenula i predsjednica von der Leyen u govoru o stanju Unije 2022. Europski panel građana i građanki o rasipanju hrane prvi je održani panel, s tri zasjedanja: od 16. do 18. prosinca 2022., od 20. do 22. siječnja i od 10. do 12. veljače 2023.

Rasipanje hrane mora se brže i konkretnije smanjiti kako bi EU i njegove države članice ostvarili ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda ⁽²⁾. To je ključno zbog porasta svjetskog stanovništva i problema koje on uzrokuje za opskrbu hranom, ali i za ublažavanje ekoloških i klimatskih učinaka našeg prehrambenog sustava. EU je svjestan važnosti smanjenja rasipanja hrane u Europi i uključio je taj cilj u strategiju „od polja do stola” iz 2020. za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav. U skladu s tom strategijom Komisija je 5. srpnja 2023. donijela zakonodavni prijedlog ⁽³⁾ u kojem je postavila pravno obvezujuće ciljeve smanjenja rasipanja hrane koje države članice moraju ispuniti do kraja 2030. Ti će ciljevi potaknuti sve države članice EU-a da poduzmu ambiciozne mjere za smanjenje rasipanja hrane na svojim državnim područjima.

Budući da većina rasipanja hrane u EU-u nastaje u kućanstvima, građani mogu biti ključni akteri u

rješavanju tog problema. Mjere za smanjenje rasipanja hrane treba poduzeti na svim razinama lanca opskrbe hranom, od primarne proizvodnje i proizvodnje prehrambenih proizvoda do maloprodaje, usluga prehrane i potrošnje, no veliko rasipanje na razini potrošnje ukazuje na važnost uvida i preporuka građana i građanki. Zbog toga su sudionici prvog europskog panela građana i građanki pozvani da izrade popis preporuka za odlučnije smanjenje rasipanja hrane u EU-u. Te bi se preporuke zatim uključile u radni program Komisije za sprečavanje rasipanja hrane i uzele u obzir u pripremi budućeg zakonodavnog prijedloga. Očekuje se i da će preporuke panela poslužiti kao vodič državama članicama EU-a u ostvarenju ciljeva smanjenja rasipanja hrane do 2030. koji su utvrđeni u izmijenjenoj Okvirnoj direktivi o otpadu.

Građani i građanke u panelu dali su mišljenja o mjerama koje trebaju poduzeti države članice EU-a, akteri u lancu opskrbe hranom, građani i građanke te ostali privatni i javni dionici kako bi se brže smanjilo rasipanje hrane i ostvarili ciljevi koji će se utvrditi na razini EU-a. Na temelju informativnih materijala, mišljenja stručnjaka te rasprava u radnim skupinama i na plenarnim sjednicama, sudionici panela građana i građanki o rasipanju hrane utvrdili su prioritete probleme relevantne za novi Komisijin prijedlog politike. Mišljenja i rezultati panela sažeti su u ovom izvješću i njegovu prilogu. U ovom izvješću sažeto se prikazuju glavne značajke europskog panela građana i građanki o rasipanju hrane te izlažu njegov metodološki okvir, način na koji su moderirane rasprave i rezultati triju zasjedanja, kao i sljedeći koraci.

⁽¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Konferencija o budućnosti Europe – Provođenje vizije u djelo, COM(2022) 404 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52022DC0404>).

⁽²⁾ Cilj održivog razvoja br. 12.3 traži da se do 2030. upola smanji globalno rasipanje hrane po osobi na razini maloprodaje i potrošnje te smanji gubitak hrane u lancu opskrbe hranom.

⁽³⁾ Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2008/98/EZ o otpadu, COM(2023) 420 final (https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-07/Proposal%20for%20a%20DIRECTIVE%20OF%20THE%20EUROPEAN%20PARLIAMENT%20AND%20OF%20THE%20COUNCIL%20amending%20Directive%20200898EC%20on%20waste%20COM_2023_420.pdf).

European Citizens Panel
food waste
Have Your Say

2. Glavne značajke europskog panela građana i građanki o rasipanju hrane

2.1. SLUČAJNI ODABIR I DEMOGRAFSKI SASTAV PANELA

Sudionici panela građana i građanki odabrani su nasumično jer je takav odabir pravedan, dosljedan i pouzdan za participativne procese. Ako se pravilno provede, slučajni odabir može povećati raznolikost i reprezentativnost. Odabir je provela agencija Kantar Public uz potporu 27 nacionalnih agencija za odabir. Sudionici su u većini zemalja odabrani telefonskim putem (CATI) nasumičnim digitalnim pozivanjem. Međutim, u nekim su se zemljama primijenile metode licem u lice (CAPI) ili nasumičan odabir iz probabilističkog internetskog panela (samo u Luksemburgu). Stopa prihvaćanja razlikovala se među zemljama, no u prosjeku je iznosila 4,5 %.

U tablici 1. daje se pregled željenog broja sudionika iz svih država članica EU-a (kvote po zemljama) te stvarni broj i udio sudionika iz pojedinih zemalja po zasjedanju. Nastojalo se da države članice EU-a budu zastupljene proporcionalno broju stanovnika, pri čemu je minimum bio dva stanovnika po zemlji ⁽⁴⁾. Drugim riječima, iz zemalja s većim brojem stanovnika, na primjer Njemačke (19 građana i građanki), pozvan je veći broj sudionika, dok je iz Malte i Luksemburga pozvano po dvoje. Općenito gledano, ostvarena je visoka razina sudjelovanja, uglavnom u skladu s postavljenim ciljevima. Ciljani broj sudionika postignut je za 23 od 27 država članica EU-a. Od 150 ciljanih sudionika ukupno je 148 građana i građanki sudjelovalo na barem jednom zasjedanju.

⁽⁴⁾ Kvote za zemlje određene su na temelju regresivne proporcionalnosti, koja se koristi i za izračun broja mjesta u Europskom parlamentu po državi članici.

Tablica 1.: Demografski sastav panela

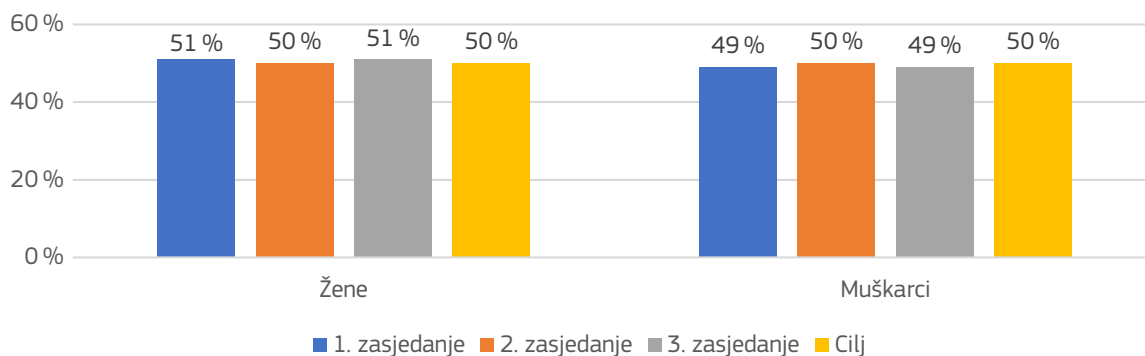
zemlja	CILJANI BROJ SUDIONIKA	STVARNI BROJ SUDIONIKA		
		Prvo zasjedanje	Drugo zasjedanje	Treće zasjedanje
Belgija	5	4	5	4
Bugarska	4	4	4	4
Češka	5	5	5	5
Danska	3	3	3	3
Njemačka	19	17	18	16
Estonija	2	2	2	2
Irska	3	3	3	3
Grčka	5	5	5	5
Španjolska	12	12	13	13
Francuska	15	16	16	16
Hrvatska	2	2	2	2
Italija	15	13	13	12
Cipar	2	2	2	2
Latvija	2	2	2	2
Litva	2	2	2	2
Luksemburg	2	2	2	2
Mađarska	5	2	2	2
Malta	2	2	2	2
Nizozemska	6	6	6	6
Austrija	4	4	4	4
Poljska	10	10	12	11
Portugal	5	5	5	5
Rumunjska	7	7	7	7
Slovenija	2	2	2	2
Slovačka	3	3	3	3
Finska	3	3	3	3
Švedska	5	4	4	4
UKUPNO	150	142	147	142

Kako bi se u panelu što više odrazila raznolikost stanovništva EU-a, ciljne kvote sudionika utvrđene su prema sociodemografskim karakteristikama iz tablice u nastavku (stvarni udjeli sudionika odnose se na 148 građana i građanki koji su sudjelovali na barem jednom

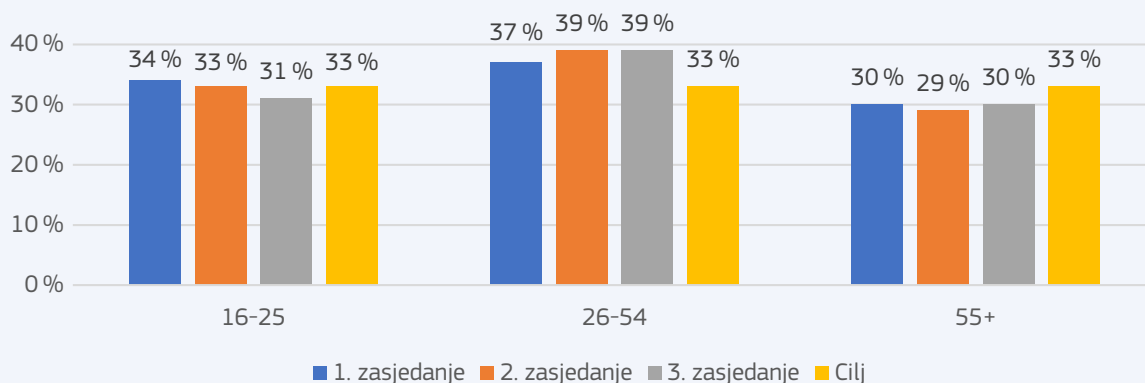
zasjedanju). Jedina je iznimka bila odluka da se nesrazmjerno veći dio sudionika odabere iz redova mladih. Naime, trećina sudionika panela bila je u dobi od 16 do 25 godina iako ta skupina čini manje od 33 % europskog stanovništva ⁽⁵⁾.

Slika 1.: Raspodjela sudionika prema spolu, dobi, boravištu i razini obrazovanja

Raspodjela prema spolu na zasjedanjima

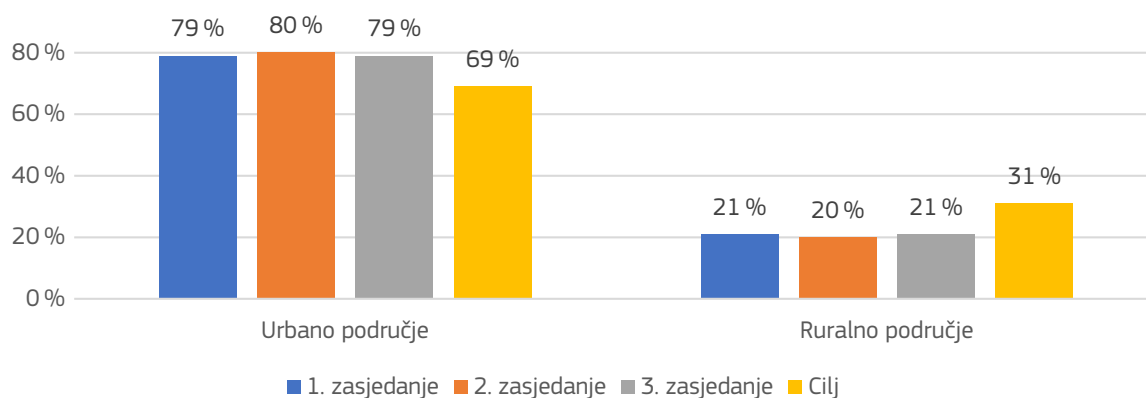

Raspodjela prema dobi na zasjedanjima

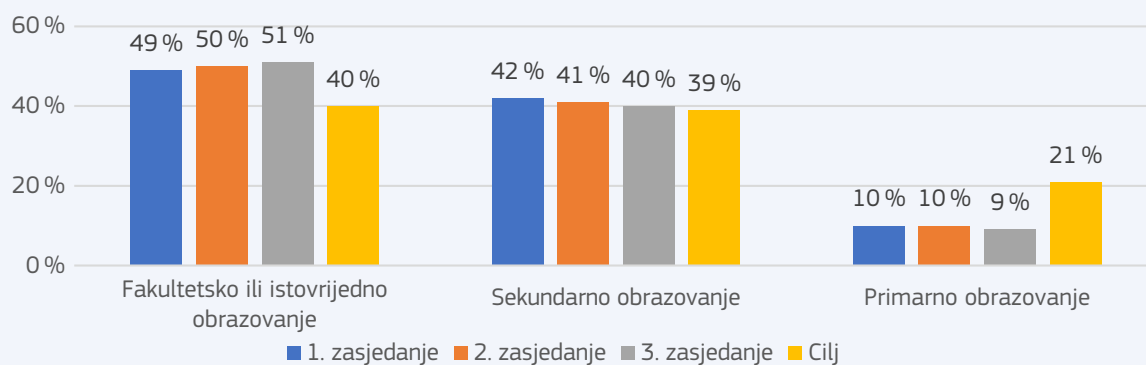

⁽⁵⁾ Prema podacima Eurostata ta dobna skupina čini 10,6 % stanovništva EU-a ([EUROSTAT, 2022.](#)).

Raspodjela sudionika prema boravištu

Raspodjela sudionika prema razini obrazovanja

2.2. UPRAVLJAČKI ODBOR

Europski panel građana i građanki o rasipanju hrane osmislio je, organizirao i vodio upravljački odbor. Sastajao se jednom tjedno kako bi odlučio o konceptualnim i organizacijskim pitanjima, uključujući metodologiju, logistiku i proračun. Odbor se sastojao od predstavnika Europske komisije i ugovornih suradnika. Dvije glavne uprave Europske komisije doprinijele su radu upravljačkog odbora: Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane, odgovorna za inicijative u vezi s rasipanjem hrane, uključujući pripremu zakonodavnog prijedloga kojim se postavljaju ciljevi smanjenja rasipanja hrane za države članice te Glavna uprava za komunikaciju, zadužena za novu fazu uključivanja građana i građanki te odgovorna za metodologiju i organizaciju europskih panela građana i građanki.

Ugovorni suradnici zajednički su osmislili i proveli tu novu generaciju europskih panela građana i građanki. Agencija Kantar Public odabrala je građane i građanke. *VO Europe* i *MCI* pobrinuli su se za komunikaciju i pomoć građanima i građankama te za organizacijske aspekte triju zasjedanja. Osim toga, međunarodni tim

za rasprave sastavljen od organizacija ifok (Njemačka), Missions Publiques (Francuska), Danish Board of Technology Foundation (Danska) i deliberativa (Španjolska) okupio je stručnjake koji su osmislili i olakšali postupak rasprava. Partneri tima za rasprave zajedno s Glavnom upravom za komunikaciju združili su svoje znanje i vještine kako bi osmislili čitav postupak sudjelovanja i metodologiju za svako zasjedanje. Zajedno s Glavnom upravom za zdravlje i sigurnost hrane i Glavnom upravom za komunikaciju odgovornost tima za rasprave bila je izrada koncepta sa zadaćama panela te uspostavljanje savjetodavnog odbora stručnjaka. Nadalje, uz podršku Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane i odbora stručnjaka odabrao je i informirao govornike koji su građanima i građankama pomogli da razumiju složenost problema i odgovarali na njihove upite tijekom triju zasjedanja. Osim toga, koordinirao je komunikaciju s građanima i građankama te timom za podršku na licu mjesta, vodio glavni program i olakšao rad skupinama te je nadgledao izvješćivanje o rezultatima.

2.3. ODBOR STRUČNJAKA

Uključenjem odbora stručnjaka sastavljenog od stručnjaka u području sprečavanja rasipanja hrane osnažen je integritet postupka rasprava jer su zajamčene kvaliteta, objektivnost, raznolikost i razumljivost informacija prenesenih građanima i građankama. Uloga odbora stručnjaka bila je skupiti i pružiti znanje i stručnost kako bi se stvorili jednaki uvjeti za sve sudionike i olakšale njihove rasprave. To je, među ostalim, učinjeno izradom informativnog paketa koji je podijeljen građanima i građankama prije prvog zasjedanja. Informacije o činjeničnoj politici razrađene su u bliskoj suradnji s upravljačkim odborom.

Osim toga, odbor stručnjaka pomogao je timu za rasprave da prepozna slabosti (npr. izostanak rasprave) i probleme u raspravama građana i građanki (na primjer, moguća preklapanja ideja i postojećih inicijativa EU-a i/ili područja u kojima predložena mjera nije nužno potkrijepljena dokazima). Uključio se i u provjeru činjenica te je odgovarao na pitanja građana i građanki tijekom i nakon zasjedanja uz potporu Centra za znanje i informacije, u kojem su bili i drugi Komisijini stručnjaci. Nadalje, na temelju svojeg znanja i iskustva u sprečavanju rasipanja hrane, poduprli su tim za rasprave kako bi rezultate panela razvrstali u glavne kategorija mjera.

Odbor stručnjaka sastojao se od pet članova koje je odabrao upravljački odbor na temelju sljedećih kriterija:

stručnost koja obuhvaća razna područja znanja; priznavanje njihova znanja i stručnosti u tom području među dionicima i drugim stručnjacima; sposobnost razumijevanja, potvrde i prenošenja raznih mišljenja o temi, uključujući moguće kompromise; raznolikost u smislu spola, državljanstva i pripadnosti. Osim toga, predstavnik Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane predstavio je politiku EU-a.

Članovi odbora stručnjaka bili su:

- Laura Fernández CELEMÍN, Europsko vijeće za informiranje potrošača o hrani;
- Betty CHANG, Europsko vijeće za informiranje potrošača o hrani;
- Anne-Laure GASSIN, Europska komisija, Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane;
- Gyula KASZA, Sveučilište veterinarske medicine u Budimpešti, u Mađarskoj;
- Maiwenn L'HOIR, Ministarstvo poljoprivrede i neovisnosti opskrbe hranom, Francuska;
- Toine TIMMERMANS, Sveučilište i istraživački centar u Wageningenu, u Nizozemskoj.

2.4. CENTAR ZA ZNANJE I INFORMACIJE

Centar za znanje i informacije osnovan je kako bi se odgovorilo na pitanja i zahtjeve za pojašnjenja koje su tijekom rasprava slali sudionici. U Centru za znanje i informacije okupljeni su stručnjaci iz Glavne uprave za komunikaciju, Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane i drugih glavnih uprava Komisije, od kojih je zatraženo da odgovore na pitanja iz svojih područja politike, te članovi Odbora stručnjaka. Tijekom triju

zasjedanja panela građana i građanki o rasipanju hrane Centar za znanje i informacije dostavio je pisane odgovore na više od 100 pitanja sudionika. Članovi Centra za znanje i informacije na trećem su zasjedanju kratko intervenirali u rad 12 radnih skupina kako bi razjasnili eventualna pitanja prije formulacije konačnih preporuka.

2.5. GOVORNICI

Osim članova odbora stručnjaka pozvano je nekoliko dionika i stručnjaka kako bi iznijeli različita stajališta i iskustva povezana sa smanjenjem rasipanja hrane te odgovorili na pitanja građana i građanki. Govornici su iznijeli primjere učinkovitih mjera za smanjenje rasipanja hrane i ukazali na to koje aktere treba uključiti. Dali su informacije o utjecaju mjera smanjenja rasipanja hrane na okoliš, gospodarstvo i društvo. Raspravljali su i o važnosti uključivanja više aktera

kako bi se postigla promjena te o mjerama opreza koje treba poduzeti kako bi se smanjili mogući negativni učinci (npr. sprečavanje rasipanja hrane ne smije ugroziti sigurnost opskrbe hranom). Odbor stručnjaka pobrinuo se da znanje preneseno građanima i građankama bude uravnoteženo i primjereno te da u odgovarajućoj mjeri predstavlja glavna stajališta oblikovatelja politika i dionika u EU-u. U tablici 2. navedeni su govornici na zasjedanju.

Tablica 2.: Govornici

PRVO ZASJEDANJE	
Pozdravni govor	Dubravka Šuica , potpredsjednica za demokraciju i demografiju, Europska komisija
	Stella Kyriakides , povjerenica za zdravlje i sigurnost hrane, Europska komisija
	Pia Ahrenkilde Hansen , glavna direktorica, Glavna uprava za komunikaciju, Europska komisija
Stručnjaci iz Europske komisije	Gaëtane Ricard-Nihoul , zamjenica načelnika odjela, Odjel za dijaloge s građanima, Glavna uprava za komunikaciju, Europska komisija
	Anne-Laure Gassin , voditeljica tima, strategija „od polja do stola”, Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane, Europska komisija
Vanjski stručnjaci i djelatnici	Toine Timmermans , voditelj programa za održive lance opskrbe hranom na Sveučilištu u Wageningenu
	Victor De Meester , koordinator za okoliš u Grupi Colruyt
	Betty Chang , voditeljica za područje istraživanja u Europskom vijeću za informiranje potrošača o hrani
	Thomas Candéal , voditelj projekata u Međunarodnoj koaliciji protiv rasipanja hrane
	Maïwenn L’Hoir , voditeljica projekata za borbu protiv rasipanja hrane i nesigurnosti opskrbe hranom – održiva prehrana, Ministarstvo poljoprivrede i neovisnosti opskrbe hranom, Francuska
	Gyula Kasza , koordinator projekta Maradék Nélkül (program Bez otpada), mađarskog nacionalnog programa za sprečavanje rasipanja hrane; izvanredni profesor na Sveučilištu veterinarske medicine u Mađarskoj
	Bruno Menne , viši savjetnik za politiku za sigurnost hrane, informiranje potrošača, prehranu i hranu za životinje te osiguranje kvalitete u udruženju COPA COGECA
	Angela Frigo , glavna tajnica Europskog saveza banaka hrane
Završne napomene	Richard Kühnel , direktor, Predstavništva i komunikacija u državama članicama, Glavna uprava za komunikaciju, Europska komisija
DRUGO ZASJEDANJE	
Pozdravni govor	Anne-Laure Gassin , voditeljica tima, Odjel za strategiju „od polja do stola”, Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane, Europska komisija
Prvo tematsko područje: „Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola”	Toine Timmermans , voditelj programa za održive lance opskrbe hranom na Sveučilištu u Wageningenu
	Dorothee Briaumont , izvršna direktorica, SOLAAL
	Francisca Feiteira , službenica za prehrambenu politiku, Slow Food
	Fabien Santini , zamjenik načelnika odjela – Upravljanje poljoprivredno-prehrambenim tržištem, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj, Europska komisija
Drugo tematsko područje: „Inicijative u prehrambenom sektoru”	Ahmed Soliman , direktor za kvalitetu dizajna, Danone
	Marine Thizon , voditeljica za javne poslove, HOTREC
	Fabrizio Fabbri , voditelj za hranu i održivost, Euro Coop
	Eduardo Montero Mansilla , službenik za hranu, La Federación de Consumidores y Usuarios CECU
Treće tematsko područje: „Poticanje promjene ponašanja potrošača”	Erica van Herpen , izvanredna profesorica Skupine za marketing i ponašanje potrošača, Sveučilište u Wageningenu
	Odile Le Bolloch , znanstvenica za okoliš, Agencija za zaštitu okoliša, Irska
	João Toledo , nacionalni stručnjak u organizaciji za proizvodnju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Ministarstvo poljoprivrede, Portugal

Treće zasjedanje	
Transverzalne teme	Toine Timmermans , voditelj programa za održive lance opskrbe hranom na Sveučilištu u Wageningenu
	Anja De Cunto , voditeljica tima za hranu u mreži EUROCIETES
	Maiwenn L'Hoir , voditeljica projekata za borbu protiv rasipanja hrane i nesigurnosti opskrbe hranom – održiva prehrana u Ministarstvu poljoprivrede i neovisnosti opskrbe hranom, Francuska
Prvo tematsko područje: „Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola”	Angela Frigo , glavna tajnica Europskog saveza banaka hrane (FEBA)
	Eva Sali , savjetnica za politiku u području sigurnosti hrane u udruženju Copa Cogeca
	Luc Lignon , voditelj odjela za politiku u području hrane Grada Montpelliera, Francuska
Drugo tematsko područje: „Inicijative u prehrambenom sektoru”	Els Bedert , direktorica za politiku i održivost proizvoda u organizaciji EuroCommerce
	Timothy John Hobley , izvanredni profesor u Nacionalnom institutu za hranu Danskog tehničkog sveučilišta
	Minna Huttunen , savjetnica ministra u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva, Finska
Treće tematsko područje: „Poticanje promjene ponašanja potrošača”	Gyula Kasza , koordinator projekta Maradék Nélkül (program Bez otpada) mađarskog nacionalnog programa za sprečavanje rasipanja hrane; izvanredni profesor na Sveučilištu veterinarske medicine u Mađarskoj
	Camille Perrin , viša službenica za prehrambenu politiku u Europskoj organizaciji za zaštitu potrošača (BEUC)
	Marjolijn Schrijnen , viša voditeljica projekata u Nizozemskom centru za prehranu
Završne napomene	Colin Scicluna , šef kabineta potpredsjednice Europske komisije za demokraciju i demografiju, Europska komisija
	Sandra Gallina , glavna direktorica, Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane, Europska komisija
	Pia Ahrenkilde Hansen , glavna direktorica, Glavna uprava za komunikaciju, Europska komisija

2.6. MAINGLAVNI MODERATORI

Dva glavna moderatora vodila su sudionike tijekom tri zasjedanja i usmjeravala rasprave na plenarnoj sjednici. Objavili su opći cilj panela i metodologiju pojedinih zasjedanja te organizacijske aspekte. Glavni moderatori vodili su i rasprave stručnih govornika, osigurali ravnopravno i objektivno dijeljenje znanja tijekom rasprava te moderirali pitanja i odgovore između stručnjaka i građana i građanki, kao i interakciju

između moderatora i građana i građanki u vezi sa sadržajem i postupkom. Osim toga, glavni moderatori saželi su rezultate na završnim plenarnim sjednicama svakog zasjedanja. Glavni moderatori bili su:

- Jacob Birkenhäger (ifok);
- Kathrine Collin Hagan (Danish Board of Technology Foundation).

2.7. MODERATORI

Građani i građanke radili su u 12 radnih skupina uz pomoć dvaju članova iz tima za rasprave: jednog iskusnog moderatora i jednog pomoćnika. Zadaća moderatora bila je voditi rasprave u radnim skupinama i omogućiti neometan tijek rada:

- stvaranjem prijateljske atmosfere s uzajamnim poštovanjem kako bi se potaknulo ujednačeno sudjelovanje svih sudionika,
- informiranjem građana i građanki o procesu i usmjeravanjem rada u skupinama,

- posvećenosti ostvarenju ciljeva na zasjedanjima radnih skupina, tj. omogućivanjem prepoznavanja prijedora i neslaganja među građanima i građankama uz poticanje na raspravu i konsenzus,
- mjerenjem vremena, bilježenjem i konsolidiranjem rezultata vijećanja u višejezičnim i međusobno povezanim radnim dokumentima,
- proslijeđivanjem upita građana i građanki iz radnih skupina timu za podršku ili stručnjacima, npr. prikupljanjem neriješenih primjedbi ili pitanja,

- sudjelovanjem na informativnim sastancima s timom za rasprave.

Iskusne i profesionalne moderatore angažirale su organizacije ifok, Missions Publiques ili Danish Board of Technology Foundation. Tijekom rasprava u radnim skupinama imali su potporu pomoćnika, uglavnom studenata i pripravnika iz Bruxellesa. Svi moderatori i pomoćnici slijedili su zajedničke upute iz vodiča za moderiranje i uvodnog dokumenta (jedan po zasjedanju). Sudjelovali su na dva posebna informativna sastanka i obuci prije svakog zasjedanja.

2.8. PROMATRAČI

Rad panela pratila je nekolicina promatrača. U cilju stvaranja vjerodostojnog okruženja za raspravu, nastojalo se osigurati transparentnost i vidljivost tog inovativnog oblika demokracije no istovremeno omogućiti siguran prostor za građane i građanke. Promatračima je bilo dopušteno prisustvovati raspravama na plenarnim sjednicama i u radnim skupinama, a u svakoj radnoj skupini bila su dopuštena najviše tri promatrača.

Interne promatrače također su poslali partneri i institucije koje su sudjelovale u organizaciji panela (npr. interno osoblje Glavne uprave za komunikaciju i Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane ili drugih glavnih uprava i institucija EU-a). Među vanjskim promatračima bili su istraživači (sa sveučilišta ili iz skupina za strateško promišljanje), akteri civilnog društva i ostali dionici. Uz pristanak građana i građanki vanjski promatrači mogli su voditi razgovore s njima isključivo za potrebe istraživanja ako to nije ometalo panel.

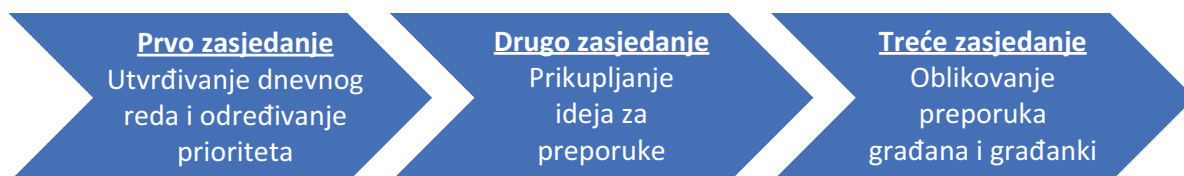
3. Metodološki okvir i pojedinačna zasjedanja

3.1. METODOLOŠKI OKVIR

Europski panel građana i građanki o rasipanju hrane održao se u tri zasjedanja s različitim ciljevima:

- na prvom zasjedanju (uživo u Bruxellesu) sudionicima je predstavljena tema, međusobno su se upoznali te izgradili osjećaj zajedništva i međusobnog povjerenja. Dobili su početne informacije od stručnjaka, a zatim je od njih zatraženo da prikupe i odrede prioritetne pristupe za koje smatraju da mogu riješiti problem rasipanja hrane,
- drugo zasjedanje odvijalo se putem interneta, a bilo je usmjereno na dublje razumijevanje problema. Glavni cilj tog zasjedanja bio je potaknuti razmjenu ideja i stajališta među sudionicima, prepoznati područja konsenzusa i neslaganja te formulirati prve ideje za preporuke u tri zasebna tematska područja,
- treće i posljednje zasjedanje (uživo u Bruxellesu) bilo je posvećeno izradi preporuka na temelju ideja i uvida s prvih dvaju zasjedanja uz dodatne informacije stručnjaka. Na trećem zasjedanju izrađene su konkretne preporuke koje se mogu proslijediti Komisiji i podijeliti s relevantnim dionicima.

Slika 2.: Ukupan metodološki tijek panela

Za vrijeme trajanja panela odnosno plenarnih sjednica i rada skupina bilo je dovoljno vremena za stvaranje skupina i razmjene. Struktura zasjedanja osmišljena je tako da potakne interakciju među sudionicima i omogući da se čuju sva mišljenja. Budući da je panel održan u višejezičnom okruženju, građani i građanke mogli su govoriti na svojem materinskom jeziku, uz

usmeno prevođenje. Radne skupine stvorene su tako da budu dovoljno geografski raznolike, s kombinacijom većih i manjih zemalja te najviše pet različitih jezika unutar jedne skupine. Moderator i su mogli voditi raspravu na svojem materinskom ili na engleskom jeziku.

3.2. PRVO ZASJEDANJE: PROCES I REZULTATI

Prvo zasjedanje održano je u Bruxellesu od 16. do 18. prosinca 2022., a njime su se nastojale stvoriti ideje i izgraditi klasteri pristupa koje su građani i

građanke smatrali najprikladnijima za sljedeće rasprave na nadolazećim zasjedanjima.

1. dan (petak, 16. prosinca)

Slika 3: Potpredsjednica Europske komisije Dubravka Šuica pozdravlja sudionike

Građane i građanke prvog su dana dočekali glavni moderator i predstavnice Europske komisije: potpredsjednica Europske komisije **Dubravka Šuica**, europska povjerenica za zdravlje i sigurnost hrane **Stella Kyriakides** i glavna direktorica **Pia Ahrenkilde Hansen**. One su istaknule važnost panela građana i građanki te ulogu EU-a u rješavanju problema rasipanja hrane. Glavni moderatori upoznali su građane i građanke s dnevnim redom svih zasjedanja. Nakon nekoliko igara za probijanje leda kratka internetska

anketa pomogla je građanima i građankama da otvore temu rasipanja hrane. U nastavku pripreme za iduće rasprave **Gaëtane Ricard-Nihoul**, zamjenica načelnika Odjela za dijaloge s građanima Europske komisije (Glavna uprava za komunikaciju), ukratko je predstavila tijela EU-a, zakonodavni postupak i postupak donošenja odluka. Nakon toga je **Anne-Laure Gassin**, voditeljica tima (Odjel za strategiju „od polja do stola”, Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane) u Europskoj komisiji, detaljno predstavila temu

rasipanja hrane. Temu su dodatno proširili **Gyula Kasza**, koordinator mađarskog nacionalnog programa za sprečavanje rasipanja hrane, i **Toine Timmermans**, voditelj programa za održive lance opskrbe hranom na Sveučilištu u Wageningenu, s fokusom na pitanja „što je problem?“ i „što možemo učiniti?“. Osim toga, panel raznih stručnjaka i specijalista iz javnog i privatnog sektora (koji obuhvaćaju lanac opskrbe hranom, istraživačku zajednicu i nevladine organizacije) ponudio

je različite poglede na temu sprečavanja rasipanja hrane. Građani i građanke kontinuirano su putem internetske ankete postavljali pitanja na koja su tijekom vikenda odgovarali stručnjaci iz Centra za znanje i informacije. Na prvom sastanku panela građani i građanke postavili su više od 80 pitanja, a mnoga od njih izlazila su iz okvira teme o rasipanju hrane i odnosila se općenito na funkcioniranje prehrambenih sustava.

2. dan (subota, 17. prosinca)

Građani i građanke drugog su dana podijeljeni u 12 paralelnih radnih skupina uz simultano prevođenje i pomoć iskusnih moderatora. Skupine su svoje ideje zabilježile u tablice na više jezika koje su bile povezane s tablicama ostalih skupina. U prvom dijelu dana održavale su se rasprave o vrijednostima EU-a, hrani i rasipanju hrane općenito. Slijedom toga, raspravljalo se o potencijalnim rješenjima i idejama za smanjenje rasipanja hrane i određivanju prioriteta unutar njih. Svaka skupina odabrala je svojih pet najvažnijih ideja i pristupa za smanjenje rasipanja hrane. Građani i građanke zatim su morali povezati pristupe drugih

skupina s vlastitim idejama, čime su pridonijeli grupiranju svih 60 ideja i pristupa koji su prethodno bili određeni kao prioritetni. Svaka skupina zatim je dobila jedan od prethodno utvrđenih klastera koji je morala imenovati i o njemu raspraviti. Dopunile su klastere dodatnim idejama i obrazložile važnost svakog klastera. Nastojao se stvoriti zajednički osjećaj odgovornosti i omogućiti svima da svojim mišljenjima pridonese temi. Na kraju dana dovršeni klasteri automatski su prevedeni na sve službene jezike EU-a kako bi svi građani i građanke imali verziju na svojem jeziku.

3. dan (nedjelja, 18. prosinca)

Slika 4: Građani i građanke odredili su prioritetne klastere na „otvorenom forumu”

Sudionici su trećeg dana na početku plenarne sjednice dobili klastere na svojem jeziku. Govornici iz svake radne skupine predstavili su klastere uz obrazloženja. Građani i građanke zatim su morali odrediti prioritetne klastere na „otvorenom forumu”, koji se sastojao od 10 postera s prikazom klastera i njihovih naziva koje su im dale radne skupine. Svaki građanin ili građanka dobili su po pet bodova kojima su morali ocijeniti svoje odabrane klastere na posterima. Nakon stanke za kavu

održan je sastanak kako bi se odgovorilo na neriješena pitanja od proteklog vikenda, ali i na spontana pitanja s plenarne sjednice. Nakon toga prikazan je poredak klastera zajedno s informacijama za sljedeće zasjedanje. **Richard Kühnel** iz Glavne uprave za komunikaciju (Glavna uprava za komunikaciju) Europske komisije iznio je završne napomene i pozdravio sudionike.

Tablica 3.: Dnevni red prvog zasjedanja

Petak (16. prosinca)	PLENARNA SJEDNICA
14.00 – 14.15	Pozdravni govor Europske komisije (povjerenica za zdravlje i sigurnost hrane Stella Kyriakides, glavna direktorica Pia Ahrenkilde Hansen i poruka potpredsjednice za demokraciju i demografiju Dubravke Šuice).
14.15 – 15.30	Zašto smo ovdje? Međusobno upoznavanje, informacije o institucijama i zakonodavstvu Eu-a te ulozi građana u tom procesu.
15.30 – 16.00	<i>Stanka za kavu</i>
16.00 – 18.00	O čemu je riječ? Uvod u temu rasipanja hrane i lanac vrijednosti, moderirana panel-rasprava o mjerama za smanjenje rasipanja hrane s raznim dionicima, organizacijska pitanja.
Subota (17. prosinca)	RADNE SKUPINE
09.00 – 10.30	Tko ste vi i što je vama važno? Međusobno upoznavanje, razgovor o osobnim vrijednostima, rasprava o prehrambenim navikama (i rasipanju hrane)
10.30 – 11.00	<i>Stanka za kavu</i>
11.00 – 13.00	Kako možemo smanjiti rasipanje hrane i koja se rješenja čine najvažnijima? Rasprava o različitim pristupima i mjerama, stvaranje ideja, određivanje prioriteta
13.15 – 14.15	<i>Stanka za ručak</i>
14.30 – 16.00	Koje su ideje iz drugih skupina slične našima? Povezivanje pristupa s onima iz drugih radnih skupina (povezivanje i grupiranje)
16.00 – 16.30	<i>Stanka za kavu</i>
16.30 – 18.00	Kako možemo organizirati slične ideje i zašto su važne za smanjenje rasipanja hrane? Rad s klasterima pristupa i njihovo imenovanje (kategoriziranje)
Nedjelja (18. prosinca)	PLENARNA SJEDNICA
09.:00 – 10.45	Kakve su rezultate postigle radne skupine? Prezentacija klastera, otvoreni forum, određivanje prioritetnih klastera
10.45 – 11.15	<i>Stanka za kavu</i>
11.15 – 13.00	Što smo naučili ovog vikenda i kako dalje? Odgovori na glavna pitanja, predstavljanje prioritetnih klastera, prelazak na 2. zasjedanje, povratne informacije, završne napomene i pozdrav Richarda Kühnela iz Glavne uprave za komunikaciju

10 KLASTERA

Tim za rasprave grupirao je rezultate radnih skupina u 10 klastera korištenjem riječi i ideja građana i građanki. Tijekom otvorenog foruma prioriteti su određeni sljedećim redoslijedom:

1. Lokalni uzgajivači i mali proizvođači: održivo rješenje za problem rasipanja hrane?
2. Učenje i informiranje
3. „Pojedi, ne rasipaj”: kampanja protiv rasipanja hrane
4. Dijeli, ne rasipaj! / Dijeljenjem štedimo / Solidarna unija za pravedan pristup hrani bez rasipanja hrane
5. Označivanje: više informacija, manje rasipanja hrane
6. Veličine menija i potrošnja ostataka hrane
7. Inicijative koje trebaju donijeti supermarketi i lanac distribucije kako bi izvješćivali o rasipanju hrane i smanjili ga
8. Kvaliteta i količina informacija o rasipanju hrane u lancu vrijednosti
9. Poticaji za smanjenje korporativnog rasipanja hrane
10. Mogućnost svih sudionika da utječu na prehrambenu politiku EU-a

3.3. DRUGO ZASJEDANJE: PROCES I REZULTATI

Drugo zasjedanje panela održano je na internetu od 20. do 22. siječnja 2023. Tom se prilikom nastojalo dodatno razraditi pristupe osmišljene na prvom zasjedanju i izraditi prve konkretne ideje za preporuke građana i građanki za smanjenje rasipanja hrane. Nakon iterativnog postupka „stručnog pregleda” građani su, raspoređeni u 12 radnih skupina, preispitali i međusobno nadogradili svoj rad te iznijeli 24 ideje za smanjenje rasipanja hrane. Te su ideje poslužile kao polazište za izradu konačnih preporuka panela tijekom njegova trećeg (završnog) zasjedanja.

Radi strukturiranja rada na zasjedanju odbor stručnjaka grupirao je pristupe prikupljene na prvom zasjedanju u tri „tematska područja” (vidjeti i sliku u nastavku):

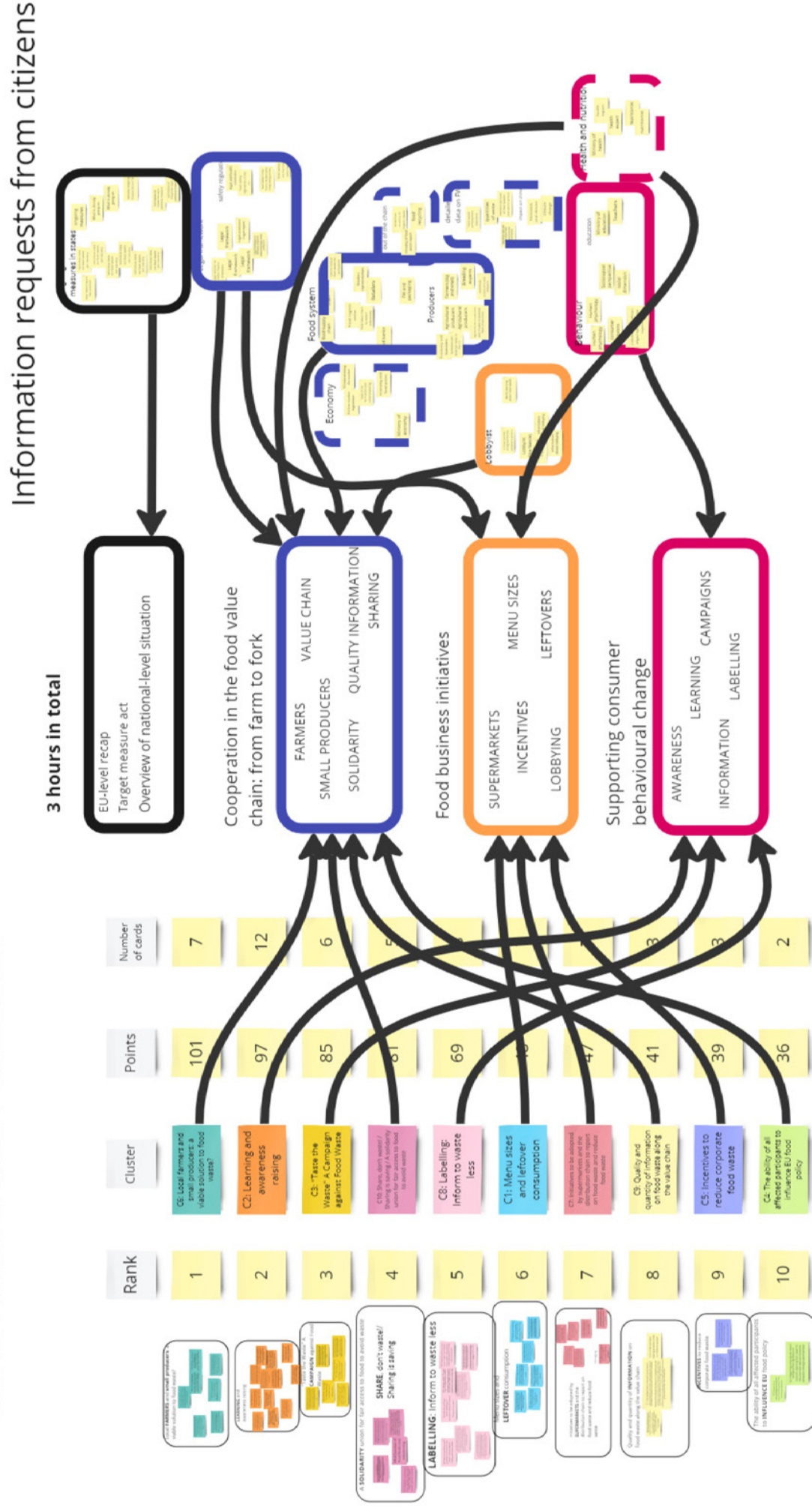
- Prvo tematsko područje: „Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola”,
- Drugo tematsko područje: „Inicijative u prehrambenom sektoru”,
- Treće tematsko područje: „Poticanje promjene ponašanja potrošača”.

1. dan (petak, 20. siječnja)

Prvog dana moderatori su pozdravili građane i građanke i potaknuli ih da podijele svoja iskustva o vlastitim stavovima i ponašanju u vezi s rasipanjem hrane od završetka 1. zasjedanja (uz podršku interaktivnih anketa). Nakon kratkog predstavljanja dnevnog reda drugog zasjedanja moderatori su dali riječ stručnjacima, koji su održali opću prezentaciju o mjerama EU-a i država članica za sprečavanje i smanjenje rasipanja hrane. Najprije je **Anne-Laure**

Gassin (Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane) izvijestila građane i građanke o statusu akcijskog plana EU-a protiv rasipanja hrane. **Toine Timmermans** iznio je pristupe za rješavanje rasipanja hrane na nacionalnoj razini i važnost javno-privatnog partnerstva. Zatim je niz stručnjaka i djelatnika u tom području dao konkretnije doprinose u trima moderiranim panel-raspravama – po jednoj po tematskom području.

Slika 5: Kako je odbor stručnjaka prešao s 12 ishoda pojedinih skupina na tri tematska područja između 1. i 2. zasjedanja (dostupno samo na engleskom jeziku).

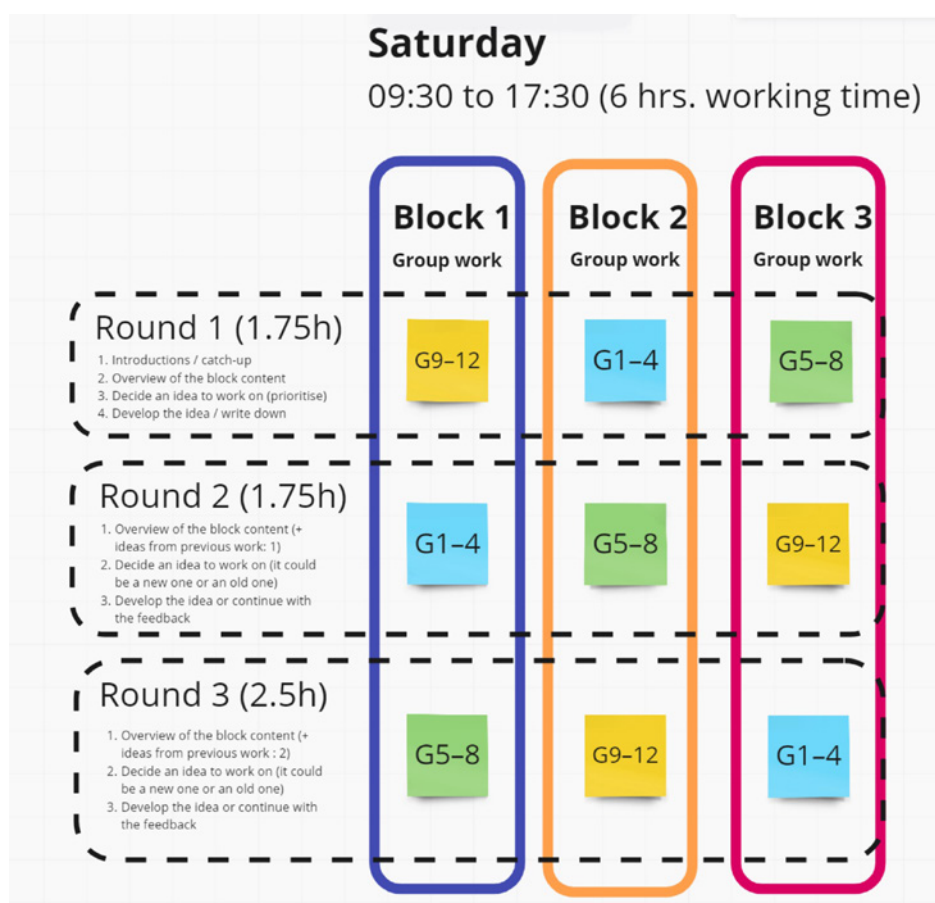

2. dan (subota, 21. siječnja)

Drugog dana građani i građanke radili su u 12 paralelnih radnih skupina, uz potporu iskusnih moderatora i simultanog usmenog prevođenja. Tijekom prvog dijela tog dana svako tematsko područje dodijeljeno je četirima radnim skupinama, od kojih je zatraženo da oblikuju ideju na temelju sadržaja njihova područja. Moderator su zabilježili ideje u tablice na više jezika koje su bile povezane s tablicama ostalih skupina. U drugom krugu skupinama je dodijeljeno drukčije tematsko područje. Morale su dati povratne informacije o ideji formuliranoj u drugoj skupini te

predložiti vlastite ideje u vezi s temama tog područja. U trećem krugu tog dana skupine su prešle na posljednje tematsko područje, u kojem su morale komentirati još dvije prethodno formulirane ideje. Osim toga, mogle su birati između stvaranja nove ideje ili davanja dodatnih povratnih informacija o već formuliranim idejama iz drugog kruga. Za vrijeme čitavog dana građani i građanke mogli su postavljati pitanja na koja su tijekom vikenda odgovarali stručnjaci iz Centra za znanje i informacije.

Slika 6: 12 radnih skupina obuhvatilo je tri tematska područja tijekom drugog dana (slika dostupna samo na engleskom jeziku)

3. dan (nedjelja, 22. siječnja)

Trećeg dana sudionici su se ponovno sastali u svojim radnim skupinama radi održavanja četvrtog i posljednjeg kruga rasprava u skupinama. Svaka radna skupina bila je odgovorna za 2–3 ideje unutar jednog tematskog područja i integrirane povratne informacije o tim idejama iz drugih skupina. Skupine su zatim pozvane da konsolidiraju skup ideja koje su im

dodijeljene. Nakon toga je svaka radna skupina imenovala predstavnika koji je iznio konsolidirane ideje skupine za preporuke na internetskom plenarnom zasjedanju i odgovorio na dodatna pitanja moderatora. Na kraju su glavni moderatori zatražili od građana i građanki povratne informacije o drugom zasjedanju panela te su ukratko predstavili treće zasjedanje.

Tablica 4.: Dnevni red drugog zasjedanja

Petak (20. siječnja)	PLENARNA SJEDNICA		
14.30 – 15.00	Pozdravni govor i predstavljanje dnevnog reda		
15.00 – 15.30	Prezentacije o transversalnoj temi		
15.30 – 15.40	<i>Stanka</i>		
15.40 – 16.35	Moderirana panel-rasprava o prvom tematskom području: „Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola”		
16.35 – 16.45	<i>Stanka</i>		
16.45 – 17.40	Moderirana panel-rasprava o drugom tematskom području: „Inicijative u prehrambenom sektoru”		
17.40 – 17.50	<i>Stanka</i>		
17.50 – 18.45	Moderirana panel-rasprava o trećem tematskom području: „Poticanje promjene ponašanja potrošača”		
18.45 – 19.00	Pregled dnevnog reda za sljedeće dane		
Subota (21. siječnja)	RADNE SKUPINE		
09.30 – 11.15	Prvi krug: Razvoj ideja za preporuke		
	Radne skupine 1–4: Drugo tematsko područje	Radne skupine 5–8: Treće tematsko područje	Radne skupine 9–12: Prvo tematsko područje
11.15 – 11.30	<i>Stanka</i>		
11.30 – 13.15	Drugi krug: Povratne informacije o idejama i razvoju ideja za preporuke		
	Radne skupine 1–4: Prvo tematsko područje	Radne skupine 5–8: Drugo tematsko područje	Radne skupine 9–12: Treće tematsko područje
13.15 – 14.45	<i>Stanka za ručak</i>		
14.45–16.00	Treći krug, prvi dio: Povratne informacije o idejama i razvoju ideja za preporuke		
	Radne skupine 1–4: Treće tematsko područje	Radne skupine 5–8: Prvo tematsko područje	Radne skupine 9–12: Drugo tematsko područje
16.00 – 16.15	<i>Stanka</i>		
16.15 – 17.30	Treći krug, drugi dio: Povratne informacije o idejama i razvoju ideja za preporuke		
	Radne skupine 1–4: Treće tematsko područje	Radne skupine 5–8: Prvo tematsko područje	Radne skupine 9–12: Drugo tematsko područje
Nedjelja (22. siječnja)	MJEŠOVITI SASTAV		
09.30 – 11.30	Radne skupine		
	Četvrti krug: Konsolidacija ideja za preporuke		
11.30 – 12.00	Radne skupine 1–4: Drugo tematsko područje	Radne skupine 5–8: Treće tematsko područje	Radne skupine 9–12: Prvo tematsko područje
	<i>Stanka</i>		
12.00 – 14.00	Plenarna sjednica Predstavljanje ideja i prelazak na treće zasjedanje		

3.4. TREĆE ZASJEDANJE: PROCES I REZULTATI

Na trećem zasjedanju, koje je održano uživo u Bruxellesu od 10. do 12. veljače 2023., građani i građanke dovršili su svoje preporuke. U okviru radnih skupina raspravljali su o primljenim povratnim informacijama i mišljenjima stručnjaka i osoba iz raznih

sredina, nakon čega je svih 12 radnih skupina dovršilo preporuke. U konačnom postupku glasanja svaki je građanin glasao odnosno svaka je građanka glasala za ili protiv svake od preporuka.

1. dan (petak, 10. veljače)

Slika 7: Građani i građanke raspravljaju na plenarnoj sjednici

Prvog dana završnog zasjedanja primale su se povratne informacije o idejama za preporuke sastavljenima na drugom zasjedanju te se o njima raspravljalo. Na plenarnoj sjednici stručni govornici iz raznih područja (vidjeti popis u poglavlju 2.5.) iznijeli su svoja opća opažanja i uvide u ideje koje su predložili građani i građanke. Iz svoje su perspektive ukazali na područja u kojima su uočili nedostatke ili prilike za poboljšanje ideja građana i građanki s obzirom na njihov mogući

utjecaj na sprečavanje rasipanja hrane. Nakon toga su građani i građanke na tri usporedne plenarne sjednice, od kojih se svaka bavila jednim tematskim područjem, imali priliku sa stručnjacima razgovarati o daljnjem razvoju ideja. Na svakoj od tih sjednica četiri su se radne skupine, u kojima je sudjelovalo do 50 građana i građanki, sastale s po tri stručnjaka (vidjeti popise u poglavlju 2.5.) i s njima razmijenile mišljenja o daljnjem razvoju ideja.

2. dan (subota, 11. veljače)

Na temelju izvornih ideja, doprinosa i povratnih informacija primljenih tijekom plenarnih sjednica, kao i na temelju rasprava koje su uslijedile, građani i građanke ponovno su se rasporedili u 12 radnih skupina kako bi sastavili, razradili i dovršili svoje preporuke. Tijekom tog su postupka utvrdili glavne probleme i nedostatke informacija zbog kojih je otežana izrada

sveobuhvatnih, ali preciznih preporuka. Kako bi odgovorili na ta pitanja i prekinuli eventualne zastoje, nekoliko se stručnjaka i članova Centra za znanje i informacije nakratko pridružilo raspravama prije nego što su građani i građanke dovršili svoje preporuke. U postizanju konsenzusa pomagali su im iskusni moderatori.

3. dan (nedjelja, 12. veljače)

Slika 8: Građani građanke glasovali su o svim preporukama na glasačkim listićima

Na završnoj su plenarnoj sjednici izjavitelji 12 radnih skupina predstavili svoje preporuke cijelom panelu. Nakon predstavljanja svih preporuka po tematskim područjima građani i građanke glasali su „za” ili „protiv” u tajnom glasanju na glasačkim listićima, a mogli su se izjasniti i kao suzdržani. Svrha je bila provjeriti razinu konsenzusa o preporukama u čitavom panelu te koliku podršku imaju (rezultati glasanja navedeni su u

tablici u nastavku). Naposljetku, panel su zaključili **Colin Scicluna**, šef kabineta potpredsjednice Europske komisije za demokraciju i demografiju, **Sandra Gallina**, glavna direktorica Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane, i **Pia Ahrenkilde Hansen**, glavna direktorica Glavne uprave za komunikaciju.

Tablica 5: Dnevni red trećeg zasjedanja

Petak (10. veljače)	PLENARNA SJEDNICA		
14.00 – 14.30	Pozdravni govor i predstavljanje dnevnog reda		
14.30 – 15.30	Dodatne informacije o transverzalnim temama i cilju preporuka		
15.30 – 16.00	<i>Stanka za kavu</i>		
16.00 – 18.00	Tri podplenarne sjednice		
	Radne skupine 1–4: drugo tematsko područje „Inicijative u prehrambenom sektoru”	Radne skupine 5–8: treće tematsko područje „Poticanje promjene ponašanja potrošača”	Radne skupine 9–12: prvo tematsko područje „Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola”
Subota (11. veljače)	RADNE SKUPINE		
09.00 – 10.30	Rasprava o 1. ideji i sastavljanje 1. preporuke		
10.30 – 11.00	<i>Stanka za kavu</i>		
11.00 – 12.30	Rasprava o 2. ideji i sastavljanje 2. preporuke		
12.30 – 14.00	<i>Stanka za ručak</i>		
14.00 – 15.30	Mišljenja stručnjaka o nacrtima 1. i 2. preporuke		
15.30 – 16.00	<i>Stanka za kavu</i>		
16.00 – 17.30	Dovršetak 1. i 2. preporuke		
Nedjelja (12. veljače)	PLENARNA SJEDNICA		
09.00–09.15	Pozdravni govor		
09.15–09.50	Predstavljanje preporuka za 1. tematsko područje i glasanje		
09.50 – 10.25	Predstavljanje preporuka za 2. tematsko područje i glasanje		
10.25 – 11.00	Predstavljanje preporuka za 3. tematsko područje i glasanje		
11.00 – 11.30	<i>Stanka za kavu</i>		
11.30 – 11.45	Skupno fotografranje		
11.45 – 12.15	Predstavljanje rezultata		
12.15 – 12.45	Svečanost i službeni govori predstavnika institucija EU-a		
12.45 – 13.00	Odlazak sudionika		

Na kraju tog zasjedanja izrađene su 23 preporuke koje nisu imale jednoglasnu podršku tijekom završnog glasanja posljednjeg dana. U sljedećoj tablici prikazane su preporuke redom kako su prezentirane na plenarnoj

sjednici. Cijeli tekst preporuka, uključujući naslov, glavni tekst, obrazloženje i dodatne pojedinosti, nalazi se u Prilogu.

Tablica 6.: Preporuke

Br.	Naslov preporuke	Za	Protiv	Suzdržano
1	Lokalni uzgajivači za sretnije potrošače: manje rasipanja, više održivosti	120	15	5
2	Domaći okusi: javna i privatna potpora lokalnoj poljoprivredi za manje rasipanja hrane	119	9	12
3	Dijeli, ne rasipaj!	93	31	16
4	Razmjena podataka i najboljih primjera iz prakse iz cijele Europe	97	27	16
5	Prikupljanje podataka iz cijelog lanca opskrbe hranom	101	28	11
6	Neka se glas građana čuje: sudjelovanje građana u europskoj prehrambenoj politici	91	37	12
7	Tek ubrano: vrijednost sezonske hrane	103	26	11
8	Mreža za razmjenu hrane na razini EU-a	84	41	14
9	Planiranje kupnje i dijeljenje hrane	85	38	16
10	Uživajmo bez rasipanja u restoranima	113	17	9
11	Važnost vaganja otpada	73	48	18
12	Obvezni sustav izvješćivanja radi transparentnosti te kazne i nagrade	68	56	15
13	Zakonodavstvo na razini EU-a o uništavanju neprodanih prehrambenih proizvoda – uzajamno učenje u svim državama članicama	109	20	10
14	Transparentnost za bolju vidljivost i djelovanje u području rasipanja hrane	102	22	15
15	Inovacije u području ambalaže i upotreba ambalaže u skladu s potrebama	116	18	5
16	Proširenje definicije rasipanja hrane kako bi se sačuvala neobrana hrana	110	19	10
17	Poticanje odraslih da mjere protiv rasipanja hrane smatraju prioritetom	113	20	6
18	Informiranje o prehrani i održiva prehrana u osnovnim i srednjim školama	123	9	7
19	Promicanje i potpora za aplikacije i platforme za dijeljenje hrane koje međusobno povezuju potrošače	97	25	17
20	Čuvanjem hrane štedimo novac: europska kampanja protiv rasipanja hrane u suradnji s trgovcima hranom na malo tijekom četiri vikenda godišnje	98	31	10
21	Zaustavimo rasipanje hrane: Tjedan za informiranje o rasipanju hrane u školama	116	16	7
22	Pružanje informacija potrošačima o tome kako svjesno i samostalno pridonositi smanjenju rasipanja hrane te kako pripremiti, očuvati i ponovno upotrijebiti proizvode prije i nakon što im prođe rok valjanosti (datum „upotrijebiti do” sigurnosni je datum nakon kojeg se proizvod ne bi smio konzumirati; datum „najbolje upotrijebiti do” datum je do kojeg proizvod zadržava optimalnu kvalitetu)	108	26	5
23	Standardizirana praksa na maloprodajnoj razini za promidžbu proizvoda kojima se bliži kraj roka valjanosti.	109	18	12

Građani i građanke podijelili su svoje iskustvo s Europskog panela građana i građanki u anketi za povratne informacije. Tek se 4 % građana i građanki prethodno priključilo u proces sudjelovanja. Panel je prema njihovu mišljenju bio uspješan. Iako su neki primijetili da su nedostajale određene skupine u nepovoljnom položaju, 83 % građana i građanki smatralo je da panel „u potpunosti” (34 %) ili „donekle”

(49 %) predstavlja cijelo društvo. U ocjeni ukupnog iskustva 97 % sudionika izjavilo je da je „potpuno zadovoljno” (66 %) ili „donekle zadovoljno” (31 %) panelom građana i građanki. Uz sličnu veliku većinu građana i građanke izjavili su da se njihovo znanje o rasipanju hrane proširilo (96 %), da se njihovo mišljenje o toj temi promijenilo (77 %) te da je njihovo mišljenje o Europskoj uniji postalo bolje (64 %).

„Bilo je odlično surađivati s ljudima iz čitavog EU-a i vidjeti da je velika većina zainteresirana i da nastoji pronaći odgovarajući način rješavanja problema rasipanja hrane.”

Lucie, 40, Češka

4. Sljedeći koraci

U okviru funkcioniranja prehrambenih sustava 23 preporuke građana i građanki imaju **širok sustavni pristup** i njima se problem rasipanja hrane rješava više općenito. U preporukama građana i građanki smanjenje rasipanja hrane povezuje se općenito više s poštenim, pravednim lancem opskrbe hranom kojim se osigurava solidarnost (npr. uzimanjem u obzir ravnoteže moći među akterima u lancu opskrbe hranom i sprečavanjem nepoštenih trgovačkih praksi koje mogu dovesti do rasipanja hrane; potporom lokalnim proizvođačima itd.). S obzirom na sve veće prijetnje sigurnosti opskrbe hranom preporučuju mehanizme za lakšu preraspodjelu viška hrane potrebitima te pozivaju na proširenje definicije rasipanja hrane na neobranu hranu i poticanje prikupljanja neiskorištene hrane. Građani i građanke otpočetak su se usmjerili na potrebu angažiranja svih aktera i jačanje suradnje u cijelom lancu opskrbe hranom. Takav **holistički pristup** vidljiv je i u trima temama kojima se bave građani i građanke u svojim preporukama: 1. Suradnja u lancu vrijednosti prehrambenih proizvoda: od polja do stola; 2. Inicijative u prehranbenom sektoru; i 3. Poticanje promjene ponašanja potrošača.

Preporuke potvrđuju potrebu **pristupa utemeljenog na dokazima** koji bi bio vodič svim akterima u učinkovitom sprečavanju rasipanja hrane uz isticanje važnosti nadzora. U njima se isto tako prepoznaje potreba EU-a da postavi **sveobuhvatan cilj** za smanjenje rasipanja hrane, pri čemu bi države članice poduzimale korake za njegovo ispunjenje. Istaknuta je **uloga obrazovanja** u vezi s hranom, a naročito rasipanjem hrane, na što su građani i građanke najviše ukazali. Time se državama članicama šalje snažna poruka o važnosti uključivanja obrazovanja o hrani u školske kurikule kako bi se od malih nogu razumjela i cijenila vrijednost hrane.

Neke preporuke odraz su **stalne suradnje** Europske komisije s državama članicama i dionicima u borbi protiv rasipanja hrane u cijelom EU-u. Na primjer, Komisija već surađuje s relevantnim akterima radi dijeljenja najboljih primjera iz prakse u sprečavanju rasipanja hrane putem Platforme EU-a o gubitku i rasipanju hrane ⁽⁶⁾ uspostavljene 2016. i potiče obvezivanje prehranbenog sektora putem Kodeksa ponašanja EU-a o odgovornom poslovanju s hranom i marketinškim praksama ⁽⁷⁾, koji su dionici donijeli 2021. Rješavanje problema potrošačkog otpada od hrane važan je dio u radu Komisije, na primjer putem posebnih projekata (npr. Europski forum za potrošački otpad od hrane objavio je preglednik „najboljih primjera iz praksi“ ⁽⁸⁾ s rješenjima, alatima i preporukama za smanjenje potrošačkog otpada od hrane), istraživanja i inovacija ⁽⁹⁾ ili bespovratnih sredstava ⁽¹⁰⁾ radi pružanja potpore dionicima u provođenju mjera. Smjernice EU-a za lakše doniranje hrane ⁽¹¹⁾ mogu biti potpora provedbi usklađenih pristupa u državama članicama, kao što predlažu građani i građanke EU-a.

Preporuke istodobno ukazuju na **točke za daljnje promišljanje**, na primjer zabranu uništavanja viška hrane sigurne za konzumaciju. Iako je to načelo već vidljivo u hijerarhiji otpada (i u europskom zakonodavstvu o otpadu ⁽¹²⁾), trebalo bi ga dodatno razmotriti u radu Komisije kako bi se uspostavili održivi prehranbeni sustavi u kojima se konzumira veći udio proizvedene hrane. Preporuke nadalje **otkrivaju i određena područja za eventualno buduće djelovanje** Komisije, država članica i drugih aktera, na primjer potrebu poboljšanja informiranja i suradnje s građanima u cijelom EU-u. Primjerice, Međunarodni dan informiranosti o gubitku i rasipanju hrane Ujedinjenih naroda ⁽¹³⁾ nije široko poznat. Neki su građani saznali za problem rasipanja hrane tek kad su pozvani da sudjeluju na panelu, a neki nisu bili informirani o tekućim aktivnostima u svojoj državi

⁽⁶⁾ https://food.ec.europa.eu/safety/food-waste/eu-actions-against-food-waste/eu-platform-food-losses-and-food-waste_hr.

⁽⁷⁾ https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy/sustainable-food-processing/code-conduct_hr.

⁽⁸⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133004>.

⁽⁹⁾ Vidjeti, primjerice, projekt „Changing practices and habits through open, responsible, and social innovation towards zero food waste“ (Chorizo) (<https://chorizoproject.eu>).

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu-food-loss-waste-prevention-hub/new/show/4956.

⁽¹¹⁾ Obavijest Komisije – Smjernice EU-a o doniranju hrane (SL C 361, 25.10.2017., str. 1.) ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52017XC1025\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52017XC1025(01))).

⁽¹²⁾ Direktiva (EU) 2018/851 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2008/98/EZ o otpadu (SL L 150, 14.6.2018., str. 109.) (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/851/oj?locale=hr>).

⁽¹³⁾ https://food.ec.europa.eu/safety/food-waste/international-day-awareness-food-loss-and-waste_hr.

članici itd. Komisija će nastaviti suradnju s državama članicama i dionicima kako bi više informirala i podržala promjenu ponašanja u pogledu rasipanja hrane.

Kad je riječ o donošenju politika Europske komisije, **ishod panela građana i građanki bit će potpora sveobuhvatnom radu Komisije o sprečavanju rasipanja hrane i poslužiti će kao vodič državama članicama u ispunjenju budućih ciljeva.** Preporuke nadopunjuju procjenu učinka i javno savjetovanje koje je provela Komisija kako bi podržala postavljanje ciljeva smanjenja rasipanja hrane u EU-u i uzete su u obzir u pripremi zakonodavnog prijedloga koji je Komisija donijela 5. srpnja 2023. U okviru ciljne izmjene Okvirne direktive o otpadu ⁽¹⁴⁾ Komisija je predložila da se postave ciljevi smanjenja rasipanja hrane koje države članice moraju ispuniti do 2030.

kako bi se ubrzao doprinos EU-a ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda. Kraće „Izvešće građana i građanki” ⁽¹⁵⁾ o radu građana i građanki također je objavljeno zajedno sa zakonodavnim prijedlogom. Uspjeh panela građana i građanki ovisit će o mjeri u kojoj će države članice uspjeti uzeti u obzir i pretvoriti njihove preporuke u konkretne mjere politike prema potrebi.

Preporuke panela građana i građanki podijelit će se i raspraviti s Platformom EU-a o gubitku i rasipanju hrane koja će okupiti države članice i dionike kako bi ih mogli uzeti u obzir u svojim programima za sprečavanje rasipanja hrane. Građane i građanke i dalje će se informirati o ključnim promjenama u EU-u u području sprečavanja rasipanja hrane, primjerice o donošenju zakonodavnog prijedloga.

⁽¹⁴⁾ Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2008/98/EZ o otpadu, COM(2023) 420 final (https://environment.ec.europa.eu/system/files/2023-07/Proposal%20for%20a%20DIRECTIVE%20OF%20THE%20EUROPEAN%20PARLIAMENT%20AND%20OF%20THE%20COUNCIL%20amending%20Directive%20200898EC%20on%20waste%20COM_2023_420.pdf).

⁽¹⁵⁾ https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-07/fw_eu-actions_ia_report-2023_annex-016.pdf.

Prilog: Cijeli tekst preporuka

PRVO TEMATSKO PODRUČJE – SURADNJA U LANCU VRIJEDNOSTI PREHRAMBENIH PROIZVODA: OD POLJA DO STOLA

1. PREPORUKA

Lokalni uzgajivači za sretnije potrošače: manje rasipanja, više održivosti

Preporučujemo da EU nastavi raditi na politikama i inicijativama za potporu malim proizvođačima u trgovini s trgovcima na malo i supermarketima. Veliki trgovci na malo/prerađivači u očitoj su poziciji moći koja im omogućuje prednost u tom odnosu i često usmjeravaju trgovinu u svoju korist, što u nekim slučajevima dovodi do rasipanja hrane.

Tri aspekta zahtijevaju posebnu pozornost:

1. EU i njegove države članice trebali bi poticati trgovce na malo i supermarkete da uvijek nabavljaju proizvode od najbližeg proizvođača. Nadalje, trebali bi ispitati i osmisliti poticaje kojima bi se trgovce na malo potaknulo da postupaju prema ovim preporukama;
2. EU treba nadzirati i pratiti zabranu kasnih otkazivanja iz 2019. te biti spreman intervenirati ako se ona ne poštuje;
3. EU treba nastaviti raditi na politikama o hrani odbojnog izgleda/nepravilnog oblika te i dalje istraživati posljedice odbacivanja takvih proizvoda koje su povezane s rasipanjem hrane.

Obrazloženje

Podupiranje malih proizvođača i njihove prodaje u neposrednoj blizini ima velik potencijal za smanjenje rasipanja hrane na nekoliko načina, i duž lanca vrijednosti i u kućanstvima:

- ako se hrana prevozi na velike udaljenosti, a supermarketi traže veće količine kako bi bili troškovno učinkoviti, vjerojatno će doći do rasipanja hrane,
- lokalni proizvođači mogu se lakše prilagoditi i brže reagirati na promjene u potražnji, čime se može smanjiti rasipanje,
- hrana lokalnih proizvođača često je kvalitetnija i dulje traje, što može dovesti do manje rasipanja u kućanstvima,
- trenutno odbacivanje hrane zbog nepravilnog oblika može se izbjeći,
- rasipanje hrane zbog otkazivanja u zadnji trenutak može se izbjeći ako postoje sveobuhvatni propisi i okviri kojima se podupiru mali proizvođači.

Dodatne napomene

Preporuka ima pozitivan utjecaj na sigurnost opskrbe hranom i zdravlje.

Potrebno je istaknuti važnost kombiniranja ove preporuke s drugim inicijativama usmjerenima na ponašanje potrošača, informiranje javnosti i edukaciju kako bi se ojačala suradnja dionika i poboljšalo opće razumijevanje rasipanja hrane i povezanosti tog problema s lokalnom proizvodnjom hrane.

Izazovi:

- preporuka podrazumijeva kompromis s obzirom na načelo EU-a o slobodnoj trgovini i slobodnom tržištu i stoga joj se mogu suprotstaviti velike korporacije/trgovci na malo i lobističke skupine,
- pri daljnjem radu na ovoj preporuci važno je razmotriti što je „lokalno”, a što „kratak lanac opskrbe” te raspraviti o tome jer za te pojmove ne postoji zajednička definicija na razini EU-a,
- s obzirom na to da je riječ o sezonskim proizvodima i uzimajući u obzir potražnju potrošača, izazov može biti potencijalno ograničena ponuda zbog usmjerenosti na hranu iz kratkog lanca opskrbe.

2. PREPORUKA

Domaći okusi: javna i privatna potpora lokalnoj poljoprivredi za manje rasipanja hrane

Lokalnim i regionalnim tijelima preporučujemo da podupru lokalne uzgajivače praktičnim rješenjima i inicijativama kojima se nastoji smanjiti rasipanje hrane. Cilj je potaknuti dionike na bližu suradnju kako bi pokrenuli takve inicijative i time stvorili održivi prehrambeni sustav koji je koristan i uzgajivačima i potrošačima. Lokalnim tijelima predlaže se nekoliko sljedećih inicijativa:

1. uvođenje poreznih olakšica i subvencija za male uzgajivače;
2. podupiranje lokalnih uzgajivača u pronalaženju novih tržišta na kojima mogu biti zaštićeni od nepoštenih odnosa moći s trgovcima na malo, primjerice dodjeljivanjem javnih prodajnih prostora;
3. poticanje uključivih postupaka i inicijativa s dionicima lanca vrijednosti usmjerenih na postupanje s otpadom od hrane, primjerice promicanjem upotrebe „aplikacija za otpad od hrane” u gradu;
4. podupiranje udruženja i drugih aktera koji podupiru lokalne uzgajivače u pogledu pitanja otpada od hrane, kao što su banke hrane.

Obrazloženje

Podupiranje malih proizvođača i njihove prodaje u neposrednoj blizini ima velik potencijal za smanjenje rasipanja hrane na nekoliko načina, i duž lanca vrijednosti i u kućanstvima:

- ako se hrana prevozi na velike udaljenosti, a supermarketi traže veće količine kako bi bili troškovno učinkoviti, vjerojatno će doći do rasipanja hrane,
- lokalni proizvođači mogu brže reagirati na promjene u potražnji i lakše im se prilagoditi, što može dovesti do smanjenja otpada,
- hrana lokalnih proizvođača često je kvalitetnija i dugotrajnija, što znači da bi se skraćivanjem lanca vrijednosti otpad smanjio i na razini transporta i u kućanstvima.

Dodatne napomene

Potrebno je istaknuti važnost kombiniranja ove preporuke s drugim inicijativama usmjerenima na ponašanje potrošača, informiranje javnosti i edukaciju kako bi se ojačala suradnja dionika i poboljšalo opće razumijevanje rasipanja hrane i povezanosti tog problema s lokalnom proizvodnjom hrane.

Glavni izazovi

- Veliko područje primjene i složenost preporuke. Analiza i provođenje mnogih predloženih inicijativa zahtijevali bi mnogo vremena, a potrebni bi bili i pouzdani sustavi praćenja.
- Izazov je kompromis s obzirom na načelo EU-a o slobodnoj trgovini i slobodnom tržištu te je upitno bi li različiti dionici prihvatili tu inicijativu.

3. PREPORUKA

Dijeli, ne rasipaj!

Preporučujemo da vlade pruže temeljnu financijsku potporu bankama hrane i drugim redistributerima hrane putem strukturnih programa koji se uobičajeno provode u cijeloj Europi, umjesto da ih se uglavnom financira privatnim donacijama (ali ne stopostotnom financijskom potporom kako ih se ne bi pretvorilo u poslovnu priliku). Preporučujemo i stvaranje platforme koja bi povezivala razne postojeće aplikacije s pomoću kojih se trgovci na malo povezuju s bankama hrane. Ta bi platforma trebala biti prilagođena korisnicima i učinkovita te bi njome trebalo centralizirano upravljati. Preporučujemo i da se hrana koju trgovci na malo predaju (doniraju ili prodaju po nižoj cijeni) bankama hrane dostavlja na vrijeme i u dobrom stanju, po mogućnosti 3–5 dana prije nego što se pokvari (umjesto da se primjenjuju trenutne smjernice prema kojima bi hranu trebalo podijeliti najkasnije 48 sati prije kraja roka valjanosti proizvoda). To se može potaknuti poreznim odbačkom za trgovce na malo koji se smanjuje ako se hrana predaje bliže kraju roka valjanosti proizvoda. Kako bi stekli pravo na taj odbitak, trgovci na malo morali bi donirati određenu minimalnu količinu hrane.

Obrazloženje

Budući da se u postojećem sustavu rasipanje hrane ne može u potpunosti izbjeći, trebali bismo nastojati iskoristiti hranu koja se baca. U tom bismo kontekstu trebali iskoristiti sve već dostupne alate (banke hrane, aplikacije, relevantna udruženja, inicijative itd.)

Dodatne napomene

Izazov je kako ojačati kapacitete banaka hrane, a da ih se ne pretvori u poslovnu industriju (s obzirom na to da problem rasipanja hrane nastojimo riješiti na višoj razini proizvodnje).

4. PREPORUKA

Razmjena podataka i najboljih primjera iz prakse iz cijele Europe

Preporučujemo da vlade u svakoj zemlji dijele svoje podatke i najbolje primjere iz prakse u pogledu mjera usmjerenih na rasipanje hrane na svim razinama lanca opskrbe hranom, od proizvođača do potrošača, na platformi Europske komisije o rasipanju hrane (Platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane). Poseban odbor istraživača EU-a koji nastoji promicati uspješne prakse i učiniti ih pristupačnima upravljao bi tim informacijama i analizirao ih. Podatke o uspješnim praksama trebalo bi svrstati u kategorije prema vrstama proizvodnje i vrstama potrošnje. Osim toga, želimo promicati mrežu gradova/regija koji pristupaju tim podacima i primjenjuju prakse koje im najbolje odgovaraju na temelju sličnih obrazaca potrošnje i proizvodnje. Ta je mreža uspostavljena kako bi ti lokaliteti učili jedni od drugih na temelju tih sličnosti. U tu bi se svrhu mogao primijeniti koncept „gradova prijatelja”: gradovi sa sličnim problemima rasipanja hrane surađivali bi na njihovu rješavanju.

Obrazloženje

Najbolji primjeri iz prakse mogli bi se učinkovitije i dosljednije dijeliti. Osim toga, iskoristili bi se i Platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane i mreža Eurocities, kao i koncept „gradova prijatelja”. Želimo potaknuti suradnju gradova i regija u cijeloj Europi.

Dodatne napomene

5. PREPORUKA

Prikupljanje podataka iz cijelog lanca opskrbe hranom

Preporučujemo da određeno tijelo EU-a ili druge agencije ili istraživačke institucije prikupljaju podatke o tome tko rasipa hranu u lancu opskrbe hranom te kako, gdje, zašto i kad. Prikupljanje takvih podataka moglo bi se provoditi:

1. praćenjem ponašanja pojedinih potrošača putem aplikacija;
2. prikupljanjem podataka licem u lice, putem anketa Eurobarometra;
3. putem anketa koje bi se slale školama i drugim obrazovnim organizacijama, a takve bi se ankete mogle provoditi prije ili nakon školskih aktivnosti na temu rasipanja hrane;
4. upotrebom podataka dobivenih od sudionika panela građana kao reprezentativne skupine u istraživačke svrhe;
5. putem intervencijske studije koja se temelji na vođenju dnevnika o ponašanju potrošača (prijedlog inspiriran panelima za promatranje potrošača u BE/NE (Belgija i Nizozemska));
6. primjenom mjera koje su znanstveno potvrđene na sveučilištima;
7. putem opservacijskih studija, posebice studija o stvarnim količinama otpada koje bi se temeljile na proučavanju postojećih postupaka gospodarenja otpadom u gradovima i općinama;
8. prikupljanjem i usporedbom računa izdanih u interakciji supermarketa i poljoprivrednika;
9. standardiziranjem obrazaca za prijavu otpada.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer na temelju informacija o tome gdje, kad i zašto rasipamo hranu možemo pokrenuti usmjerene kampanje informiranja te omogućiti detaljan uvid u područja u kojima bismo mogli najviše utjecati na smanjenje rasipanja hrane. Naša skupina smatra da prikupljanjem točnijih podataka o tome gdje se točno u lancu opskrbe hranom rasipa hrana možemo djelotvornije primijeniti naša rješenja za otklanjanje problema rasipanja hrane. Postojeća zajednička metodologija za prikupljanje podataka o otpadu od hrane na razini EU-a (kako je definirana Delegiranom odlukom Komisije (EU) 2019/1597) usmjerena je na mjerenje količine otpada, a našim se prijedlogom nastoje prikupiti detaljniji podaci o tome tko, kad i gdje rasipa hranu. Ti dodatni projekti/inicijative za prikupljanje podataka mogli bi se koristiti za dopunu kvantitativnih podataka koje prikupljaju države članice u novim godišnjim izvješćima. Njima bi se osigurali konkretniji podaci o tome koja se hrana rasipa te tko je, kako, kad i gdje rasipa.

Dodatne napomene

Napomene o podacima koje želimo prikupljati: trebali bismo prikupljati podatke o tome koja se hrana rasipa te tko je, kako, kad i gdje rasipa. **Što/kad:** Koju hranu rasipamo i u kojim okolnostima? Koju hranu točno bacamo i koliko se takve hrane ne pojede? Koliko kupujemo u odnosu na to koliko bacamo? **Kako:** Kako se rasipa hrana? Baca li se? Iskoristi li se prekasno ili se pokvari? Prođe li rok valjanosti hrane? Kupujemo li previše? Mogle bi se uzeti u obzir i kulturološke razlike. **Tko:** Tko u lancu opskrbe rasipa hranu – distributeri, potrošači itd.? Postoje li, na razini potrošača, podaci o tome koji potrošači rasipaju najviše hrane (to bi moglo biti povezano s dobi ili zemljom)? (Napomena: hoće li pojedinci biti voljni pružiti te podatke?).

Povezano s točkom 5: poduzeće koje je poslužilo kao primjer zove se Growth for Knowledge/GFK.

Naša skupina smatra da je vrlo važno poštovati privatnost i osobne podatke građana EU-a. U svim studijama provedenima na temelju naše preporuke trebalo bi se pridržavati tog načela.

6. PREPORUKA

Neka se glas građana čuje: sudjelovanje građana u europskoj prehrambenoj politici

Na temelju koncepta Konferencije o budućnosti Europe i ovog panela građana i građanki EU-a o rasipanju hrane preporučujemo osnivanje lokalnih i nacionalnih foruma za uključivanje građana. Ti bi forumi bili namijenjeni za primjenu, praćenje i pružanje savjeta o nacionalnim strategijama za provedbu direktiva EU-a o smanjenju rasipanja hrane iz perspektive građana. Nadalje preporučujemo da Platforma EU-a o gubitku i rasipanju hrane uključuje predstavnike građana, u okviru čijeg bi se angažmana koordinirala razmjena informacija između foruma za uključivanje građana. Ti bi forumi, i na nacionalnoj razini i na razini EU-a, trebali pružati platformu za razmjenu informacija i međusobno učenje među građanima/potrošačima, dionicima i oblikovateljima politika.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer je važno da se čuje glas građana, osigura pošten i transparentan postupak te omogućiti da građani i oblikovatelji politika koordinirano djeluju i uče jedni od drugih. Građani su stručnjaci za vlastite živote i njihove se perspektive moraju uzeti u obzir na lokalnoj i nacionalnoj razini te na razini EU-a.

Dodatne napomene

7. PREPORUKA

Tek ubrano: vrijednost sezonske hrane

Preporučujemo promjenu potrošačkih navika informiranjem potrošača o vrijednosti sezonske hrane. To bi trebalo učiniti postavljanjem jasnih natpisa u trgovinama koji potrošačima jasno pokazuju koji su proizvodi sezonski. Osim toga, kampanjama za informiranje javnosti trebalo bi širu javnost upoznati s vrijednošću sezonske hrane. Informiranje potrošača putem natpisa na policama i kampanja može potaknuti proizvođače na uzgoj sezonskih proizvoda. Nadalje preporučujemo izradu boljih podataka o najdjelotvornijim metodama poticanja proizvodnje sezonskih proizvoda i ograničavanja uvoza nesezonske hrane niske kvalitete.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer se nesezonska hrana često uvozi i/ili je lošije kvalitete u odnosu na sezonsku hranu. Kvalitetniji proizvodi mogu utjecati na ponašanje potrošača jer kvalitetniju hranu više cijenimo i stoga je i manje rasipamo.

Dodatne napomene

DRUGO TEMATSKO PODRUČJE – INICIJATIVE U PREHRAMBENOM SEKTORU

8. PREPORUKA

Mreža za razmjenu hrane na razini EU-a

Preporučujemo izravno povezivanje glavnih distributera putem registra na internetskim stranicama na razini EU-a koje bi omogućivalo razmjenu hrane kojoj istječe rok valjanosti ili viška hrane. Tom bi se internetskom stranicom spriječilo rasipanje hrane jer bi ona omogućila komunikaciju unutar razina (vidjeti u nastavku) i komunikaciju sa sljedećom sektorskom jedinicom u lancu opskrbe. Poduzeća bi se mogla prijaviti i ponuditi ili otkupiti višak hrane po nižoj cijeni. Postojale bi tri razine:

1. prvu razinu činili bi proizvođači, uzgajivači i distributeri;
2. druga razina uključivala bi supermarketete, banke hrane i javne kuhinje;
3. treća razina obuhvaćala bi potrošače i kućanstva.

Obrazloženje

Dodatne napomene

9. PREPORUKA

Planiranje kupnje i dijeljenje hrane

Preporučujemo razvoj pravnog okvira za usklađivanje zakonodavstva država članica o praksama u cjelokupnom lancu opskrbe u vezi s preraspodjelom viška hrane i hrane kojoj istječe rok valjanosti, uzimajući u obzir sigurnosne propise i predviđanje podataka. Nabavu bi trebalo prilagoditi količini koja će se prodati. Supermarkete i dobavljače moglo bi se poticati tako da im se pružaju povlastice (primjerice porezne olakšice) ako hranu prodaju po nižoj cijeni ili je doniraju.

Obrazloženje

Dodatne napomene

10. PREPORUKA

Uživajmo bez rasipanja u restoranima

Europskim institucijama preporučujemo sljedeći plan za smanjenje rasipanja hrane u restoranima. Svim vrstama restorana trebalo bi omogućiti da prikazuju određeni logotip (usklađen u cijelom EU-u) ako ispunjavaju određene kriterije kvalitete (kao što su oni navedeni u nastavku i neki drugi kriteriji). Taj bi logotip sadržavao obavijest o mogućnosti odnošenja ostataka hrane kući, a konobari bi trebali osigurati pakete za ostatke hrane koji se mogu ponijeti kući. Restorani koji bi upotrebljavali logotip u svoje bi jelovnike dodali tekst „ostatke hrane možete ponijeti kući”. Ako ipak ostanu ostaci pripremljene hrane, trebalo bi ih ponuditi zaposlenicima. Ako ima ostataka sirove hrane iz kuhinje, trebalo bi ih ponuditi bankama hrane/drugim dobrotvornim organizacijama.

Ako je hrana nejestiva, trebalo bi je iskoristiti za proizvodnju energije (energija iz obnovljivih izvora). Kako bi se restorane potaknulo na poštovanje tih kriterija kvalitete (ili drugih kriterija kvalitete), trebalo bi im pružiti financijsku potporu za provedbu tog plana. Financijski poticaj mogao bi im se pružiti u obliku porezne olakšice te bi im se mogla dodijeliti dodatna potpora. Budući da se ostaci iz kuhinje mogu vagati ili mjeriti, mogli bi se pratiti i uzeti u obzir za poreznu olakšicu.

Obrazloženje

Ovu inicijativu preporučujemo jer bi se njome smanjio otpad od hrane iz restorana i jer bi se pojedinci u znatno manjoj mjeri sramili tražiti ostatke hrane. Restorani, kao uzori, potaknuli bi i privatna kućanstva na smanjenje rasipanja hrane.

Dodatne napomene

11. PREPORUKA

Važnost vaganja otpada

Preporučujemo da se organizacije zadužene za gospodarenje otpadom obvežu na vaganje ili mjerenje organskog otpada. Kratkoročno bi taj plan trebao biti usmjeren na javne ustanove (npr. škole i bolnice), cijele četvrti ili okruge, a dugoročan je cilj da se njime obuhvate i privatna kućanstva. Predstavnici tih ustanova/okruga, a poslije i privatnih kućanstava, trebali bi redovito dobivati izvješća i usporedbe s prethodnim razdobljima te usporedbe s drugim subjektima. Time bi se povećala informiranost o problemu i potaknulo smanjenje rasipanja hrane. Ne treba se na isti način mjeriti u svim zemljama, dovoljno je da je usporediv u predmetnoj zemlji.

Obrazloženje

Ovu inicijativu preporučujemo jer bi se njome povećala informiranost potrošača. Ujedno bi ih se potaknulo na bolje postupanje s hranom i smanjenje rasipanja hrane. Rezultati bi se mogli kratkoročno i dugoročno mjeriti i pružali bi određeni poticaj za smanjenje rasipanja hrane.

Dodatne napomene

12. PREPORUKA

Obvezni sustav izvješćivanja radi transparentnosti te kazne i nagrade

Preporučujemo razvoj sustava izvješćivanja (prije svega sličnog ISO certifikaciji) kako bi se u cjelokupnom lancu vrijednosti, uključujući proizvođače, trgovce na malo, supermarkete, restorane i hotele, utvrdili konkretni standardi. U okviru tog sustava trebalo bi razlikovati velika i mala/srednja poduzeća (MSP-ovi) na temelju postojećih kategorija za razvrstavanje po veličini poduzeća. Ako poduzeća prekrše standarde, trebalo bi ih sankcionirati, a ako ostvare rezultate koji premašuju standardne vrijednosti, trebalo bi ih nagraditi. Trebao bi postojati relativni sustav novčanog kažnjavanja proporcionalan težini prekršaja i veličini poduzeća. Nagrade bi se prvenstveno trebale temeljiti na sustavu oznaka, primjerice na sustavu ocjena A, B i C, ili potencijalno na financijskim poticajima, posebno za MSP-ove. Za izvješćivanje moraju biti zaduženi neovisni i vanjski revizori, a ne poduzeća. Javna tijela na razini država članica (npr. ministarstva ili regulatorna tijela) bila bi zadužena za osiguravanje provedbe i praćenja. Podaci bi trebali biti javno dostupni i omogućivati uzajamno učenje. Komisija bi trebala imati nadzornu i koordinacijsku funkciju.

Obrazloženje

Zbog transparentnosti važno je da podaci na oznakama budu dostupni i pristupačni onima koji žele više informacija.

Dodatne napomene

13. PREPORUKA

Zakonodavstvo na razini EU-a o uništavanju neprodanih prehrambenih proizvoda – uzajamno učenje u svim državama članicama

Mora se osigurati da se prehrambeni proizvodi iskoriste u različitim fazama prije nego što se bace. Prioritet je izbjeći rasipanje hrane, ali ako to nije moguće, trebao bi se primijeniti pristup na temelju sljedećeg ciklusa: prehrana ljudi, prehrana životinja, biogorivo i kompostiranje. Države članice bile bi odgovorne za uspostavu potrebne infrastrukture kojom bi se omogućila provedba. EU bi utvrdio sveobuhvatan cilj smanjenja rasipanja hrane za određeni postotak. Države članice utvrdile bi nacionalne standarde radi zajedničkog postizanja cilja EU-a. Države članice mogle bi provoditi dobrovoljne ili obvezne mjere koje bi poduzeća morala poštovati. Smanjenje treba biti mjerljivo. Najbolja praksa, koja bi se utvrdila nakon pilot-faze usmjerene na supermarketne i prilagodbi temeljenih na uzajamnom učenju, trebala bi biti smjernica za sve države članice.

Obrazloženje

Francuski primjer ne funkcionira, pa nam treba bolje rješenje, primjerice platforma kakva postoji u Finskoj, na kojoj poduzeća mogu podijeliti informacije o hrani koja bi se inače bacila. Zakon kojim se zabranjuje rasipanje hrane trebao bi biti općenit kako bi se uzele u obzir različite kulture država članica.

Dodatne napomene

14. PREPORUKA

Transparentnost za bolju vidljivost i djelovanje u području rasipanja hrane

Preporučujemo da svi sudionici u lancu opskrbe hranom, osim pojedinačnih kućanstava, imaju obvezu mjerenja otpada od hrane i transparentnog izvješćivanja o postupanju s otpadom od hrane. Trebalo bi istaknuti i potrebu za novim mogućnostima prikupljanja podataka te razmatranje gubitka hrane u poljoprivrednom sektoru.

Nadalje, usto bi trebalo uvesti različite poticaje za promicanje dobrovoljnih sporazuma kako bi se institucije poduprle u njihovoj pionirskoj ulozi. Važne su i korektivne mjere usmjerene na uključivanje svih sudionika u lancu opskrbe hranom (osim pojedinačnih kućanstava).

EU bi trebao provesti evaluaciju najboljih praksi, odnosno evaluaciju postojećih struktura izvješćivanja i poticaja te korektivnih mjera u više država članica. Time bi se pridonijelo uspostavi sveobuhvatnijeg okvira EU-a koji bi omogućio veću usporedivost podataka.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer je stjecanje uvida u postojeću situaciju u području otpada od hrane osnova za primjenu daljnjih pristupa, kao što su poticaji, inovativni dobrovoljni sporazumi i korektivni mehanizmi za izbjegavanje rasipanja hrane.

Dodatne napomene

Poticaj bi mogla biti, primjerice, mogućnost primjene metode označivanja na razini EU-a kako bi se iskoristile marketinške strategije. Drugi primjer mogla bi biti odgovarajuća financijska naknada za smanjenje rasipanja hrane.

15. PREPORUKA

Inovacije u području ambalaže i upotreba ambalaže u skladu s potrebama

Preporučujemo daljnje ulaganje u znanstvena istraživanja o inovativnim i alternativnim održivim ambalažama. Time bi se pridonijelo produljenju vijeka trajanja proizvoda, prilagodila veličina ambalaže kako bi se smanjilo rasipanje hrane i osigurala veća sigurnost hrane tijekom njezina transporta. EU bi takva ulaganja trebao financijski i politički poduprijeti putem odgovarajućih programa, primjerice programa financiranja *start-up* poduzeća i manjih inovativnih poduzeća. Nadalje, preporučujemo da se trgovce na malo potiče da hranu prodaju bez ambalaže, kad je to moguće, ali tako da se ne ugrozi sigurnost hrane.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer se još uvijek uvelike oslanjamo na ambalažu, posebice zbog transporta i sigurnosti hrane. Stoga smatramo da se podupiranjem inovacija (istraživanja/*start-up* poduzeća) u području ambalaže prihvatljive za okoliš može pridonijeti ostvarenju cilja smanjenja rasipanja hrane. S jedne strane, prilagodbom veličine ambalaže lako kvarljive hrane smanjilo bi se rasipanje hrane, pri čemu bi se vodilo računa i o rizicima od povećanja ambalažnog otpada (spomenuta istraživanja trebala bi biti namijenjena tome da se ti rizici spriječe). S druge strane, ako se može donijeti vlastita posuda, u ponudi bi trebale biti pojedinačne porcije (isto kako bi se smanjilo rasipanje hrane, ali i kako bi se smanjile druge vrste otpada). Ako razvijemo strukturu ambalaže prihvatljive za okoliš i prilagodimo infrastrukturu za takvu ambalažu, u konačnici bi potrošači mogli prihvatiti takve inovacije.

Dodatne napomene

TREĆE TEMATSKO PODRUČJE – POTICANJE PROMJENE PONAŠANJA POTROŠAČA

16. PREPORUKA

Proširenje definicije rasipanja hrane kako bi se sačuvala neobrana hrana

Preporučujemo da se neobrana hrana uključi u definiciju rasipanja hrane na razini EU-a. Želimo i da uzgajivači imaju mogućnost prodavati jestive proizvode s nedostacima. Kako bi se izbjegao gubitak hrane, uzgajivače bi trebalo obavješćivati o tome da privatna kućanstva i nevladine organizacije mogu obrati neobranu hranu.

Ta bi se ideja trebala prenijeti dvjema skupinama:

- građanima, putem kampanje koja bi se osmislila u skladu s 20. preporukom,
- uzgajivačima, preko ministarstava poljoprivrede država članica. Uzgajivači bi ovu preporuku trebali provesti u koordinaciji s lokalnim općinama i sindikatima proizvođača.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer je nerazumno rasipati jestivu hranu. Izravno sudjelovanje u obiranju hrane pridonijelo bi prepoznavanju rada koji uzgajivači obavljaju te bi se više cijenila hrana koju oni proizvode.

Dodatne napomene

Izazov je u tome što ne želimo pripisati krivicu poljoprivrednicima.

17. PREPORUKA

Poticanje odraslih da mjere protiv rasipanja hrane smatraju prioritetom

Preporučujemo da svaka država članica provede program za odrasle kako bi povećala informiranost i znanje o cijeni rasipanja hrane i prednostima sprečavanja rasipanja hrane na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Taj bi se program trebao temeljiti na najboljim dostupnim podacima (5. preporuka) kako bi se naglasila hitnost problema. Trebao bi uključivati aplikacije (18. preporuka), kampanje (4. i 20. preporuka), dodatno obrazovanje i osposobljavanje za zaposlene u prehrambenoj industriji, interne programe osposobljavanja za stručnjake te dokumentarne i televizijske programe o toj temi. Neke su od mogućnosti kratki oglasi koji ukazuju na prednosti ponovne uporabe hrane, promicanje nedjelje kao dana „ostataka hrane” i osmišljavanje emisija s natjecanjima u kuhanju za mlade kako bi se uključile televizijske kuće.

Važno je informirati ljude jednostavnim porukama ili poticajnim sadržajima o gospodarskim i ekološkim prednostima nerasipanja hrane.

Mediji, posebice javne radiopostaje i javna televizija, tiskani mediji, društvene mreže, javne ustanove, muzeji i trgovci na malo mogli bi imati ključnu ulogu u širenju informacija. Postojeće institucije EU-a mogle bi razviti resurse za potporu državama članicama (primjerice Kuća europske povijesti).

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer se druge preporuke odnose na edukaciju djece, a potrebne su i mjere koje bi imale neposredan kratkoročni učinak na sadašnju generaciju kupaca i kuhara.

Dodatne napomene

Prednost je preporuke u tome što bi poticajni sadržaji o nerasipanju hrane u supermarketima bili protuteža marketingu kojim se ljude uvjerava da kupuju previše.

18. PREPORUKA**Informiranje o prehrani i održiva prehrana u osnovnim i srednjim školama**

Preporučujemo da se u kurikule osnovnih i srednjih škola uključe teme održive hrane i prehrane, i to uvođenjem novih obveznih samostalnih predmeta, kakvi već postoje u nekim zemljama, i/ili uključivanjem tih tema u postojeće obvezne predmete. Ovom se preporukom nastoji povećati informiranost učenika o rasipanju hrane putem rasprava o socioekonomskim vrijednostima, održivoj proizvodnji i potrošnji, ponašanju potrošača, ekonomiji kućanstva i praktičnim iskustvima stečenima u okviru školske prakse na poljoprivrednim gospodarstvima. Da bi se ova preporuka ostvarila, EU bi trebao ispuniti dva preduvjeta. Prvo, trebalo bi provesti informativnu kampanju s više dionika radi promicanja ove teme (20. preporuka). Drugo, trebalo bi poduprijeti učitelje putem osposobljavanja te pedagoške razmjene i materijala kako bi se iskoristile postojeće mreže i dokazane uspješne prakse. Iako smo svjesni toga da uvođenje ovih promjena može zahtijevati mnogo vremena, važno je već sad organizirati dane ili tjedne djelovanja na temu rasipanja hrane u školama, uz mobilizaciju različitih društvenih aktera (21. preporuka).

Obrazloženje

Rasipanje hrane simptom je širih sustavnih problema povezanih s načinom na koji u današnjoj Europi proizvodimo, kupujemo i konzumiramo hranu i stoga svaka pedagoška akcija mora uključivati i šire aspekte, a ne samo rasipanje hrane, odnosno vrijednosti i poželjne načine proizvodnje i potrošnje u Europi u budućnosti. Obrazovanje je i dalje nacionalna nadležnost i svaka država članica ima drukčiji kurikulum. Svjesni smo tih razlika, ali potičemo EU da promiče ambiciozne mjere u okviru novih i/ili postojećih školskih predmeta kao što su geografija ili gospodarstvo.

Dodatne napomene**19. PREPORUKA****Promicanje i potpora za aplikacije i platforme za dijeljenje hrane koje međusobno povezuju potrošače**

Preporučujemo da EU promiče i podupire postojeće aplikacije i platforme, kao što su Olio ili FoodSharing.de. Alati koje treba promicati moraju ispunjavati neke osnovne kriterije prema kojima ih treba ocjenjivati: jednostavnost korištenja, bogata baza podataka, neovisnost, prilagodljivost lokalnom kontekstu i stvarni učinak na smanjenje rasipanja hrane. Tijela EU-a te nacionalna i regionalna tijela moraju proaktivno promicati perspektivne postojeće alate i podupirati posebice, ali ne samo financijski, njihov razvoj i održavanje putem svojih različitih istraživanja, mjere i programe financiranja. Javnim financiranjem trebalo bi poticati kvalitetne i neutralne informacije bez oglasa.

Obrazloženje

Postoje mnoge aplikacije koje povezuju različite aktere, poduzeća i potrošače ili potrošače s drugim potrošačima. Neki od tih alata mogli bi se pokazati uspješnima u međusobnom povezivanju potrošača, čime bi im se pomoglo u tome da sačuvaju hranu. Međutim, čini se da ti alati imaju ograničenu geografsku pokrivenost ili da Europljani nisu dovoljno upoznati s njima. Smatramo da je važno da EU i države članice aktivno podupiru tehnološke inovacije s velikim utjecajem kako bi se poticale nove ideje te inovacije koje mogu postati dugoročno održive.

Dodatne napomene

20. PREPORUKA

Čuvanjem hrane štedimo novac: europska kampanja protiv rasipanja hrane u suradnji s trgovcima hranom na malo tijekom četiri vikenda godišnje

Preporučujemo da EU koordinira kampanju usmjerenu na trgovine koje prodaju hranu (prehrambene trgovine na malo, supermarketi, hipermarketi, manje trgovine) koja bi se provodila u državama članicama. Ta bi se kampanja provodila četiri vikenda svake godine i bila bi usmjerena na temu „Čuvanjem hrane štedimo novac“. Svaka država članica mogla bi odlučiti koje će vikende odabrati. Odabir datuma trebao bi se temeljiti na cilju da se pozornost javnosti skrene na navike pri kupnji hrane (primjerice, može se odabrati datum u vrijeme nacionalnih proslava ili kulturnih događanja) i sezonske proizvode (primjerice, može se odabrati datum u vrijeme žetve). Kampanja bi bila inicijativa Europske unije koja bi osmislila jedinstveni vizualni dizajn (isti logotip, boja itd.) za sve države članice. Kampanja bi se zatim provela na nacionalnoj razini i prilagodila ovisno o specifičnostima svake zemlje, njezinu kalendaru, prehrambenim navikama itd.

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer je važno skrenuti pozornost građana na rasipanje hrane. Postoji samo Međunarodni dan svjesnosti o gubitku hrane i smanjenju rasipanja hrane, s kojim građani nisu upoznati i koji ne dolazi do izražaja među brojnim drugim međunarodnim danima. Ova nova inicijativa trajala bi dulje, četiri vikenda godišnje. Njome bi se građanima Europe skrenula pozornost na problem rasipanja hrane, a kampanja koja bi se provodila više vikenda u godini bila bi korisnija od jednodnevnog događanja. Također, tako bi se europsko događanje razlikovalo od standardnih međunarodnih dana.

Dodatne napomene

- Jedna je od prednosti naše inicijative informiranje građana Europe da načinom kupnje i potrošnje hrane te kupnjom sezonskih proizvoda mogu izbjeći rasipanje hrane. Kampanjom koja bi se provodila četiri vikenda godišnje osiguralo bi se redovito slanje poruka građanima. Dodatna prednost bila bi poticanje suradnje s trgovcima hranom na malo u okviru kampanje i njihovo uključivanje u borbu protiv rasipanja hrane.
- Jedan je od izazova kako uključiti trgovce hranom na malo/mjesta na kojima se prodaje hrana u ovu inicijativu. S obzirom na to da je cilj trgovaca hranom na malo prodati što više proizvoda, neki od njih možda neće biti voljni poticati ljude da konzumiraju manje hrane ili usvoje drukčije potrošačke navike. S druge strane, cilj je svih trgovina, uključujući i one koje prodaju hranu, ostvariti dobit, pa bi trgovci to događanje mogli smatrati strateškim alatom za razvoj dobrog imidža kao aktera u borbi protiv rasipanja hrane. Drugi izazov odnosi se na posebnosti država članica EU-a i njihov godišnji kalendar: neke zemlje ne slave Božić ili ga slave na različite datume, a praznici se mogu razlikovati među zemljama.
- Ostale pojedinosti o načinu provedbe preporuke:
- Trebalo bi koristiti razne izvore za kampanju protiv rasipanja hrane u suradnji s trgovcima hranom na malo: tradicionalne medije (televizija, novine), društvene mreže, lokalne utjecajne osobe, oglašavanje. Tijekom četiri vikenda trebalo bi iskoristiti priliku za širenje snažne kampanje za nultu stopu rasipanja hrane.
- Tijekom tih vikenda EU bi trebao informirati javnost o trgovcima hranom na malo koji su već organizirali i razvili inicijative protiv rasipanja hrane. EU bi trebao poduprijeti te već postojeće inicijative i priopćavati o uspješnim praksama, dijeljenjem pozitivne priče. Ne bi trebalo isticati šokantne poruke, nego bi se trebalo usmjeriti na pozitivna iskustva.
- Trebalo bi organizirati praćenje i evaluaciju tih četiriju vikenda kako bi se kampanja poboljšala i kako bi se svake godine obuhvatio sve veći broj ljudi.

21. PREPORUKA

Zaustavimo rasipanje hrane: Tjedan za informiranje o rasipanju hrane u školama

Preporučujemo da se u školama organizira tematski tjedan o rasipanju hrane kako bi se djeca i tinejdžeri senzibilizirali za tu temu. Forma i sadržaj tematskog tjedna ovisili bi o dobi učenika. U osnovnim školama i za mlađu djecu tematski tjedan trebao bi biti usmjeren na senzibiliziranje djece igrom. Europska komisija razvila bi i širila alate za škole i učitelje, na svim jezicima EU-a, o načinima informiranja o rasipanju hrane u školama te načinima raspravljanja o toj temi u kontekstu školskih predmeta i organiziranja povezanih aktivnosti. Ti bi alati uključivali smjernice s predloženim aktivnostima kako se učitelji ne bi preopteretili te bi trebali biti lako dostupni putem interneta. Mlađi učenici nagrađivali bi se potvrdom (s logotipom EU-a). Države članice taj bi tematski tjedan provodile ovisno o tome kako funkcionira njihov obrazovni sustav i ovisno o njihovu akademskom kalendaru. Škole bi mogle odabrati aktivnosti koje žele organizirati tijekom tematskog tjedna s pomoću alata stavljenog na raspolaganje učiteljima.

Obrazloženje

Djeca bi trebala naučiti kako vrednovati hranu, kako se ona proizvodi i koliko treba vremena da se proizvede. Važno je senzibilizirati djecu već u ranoj dobi. Takvo događanje omogućilo bi i informiranje roditelja jer djeca razgovaraju s roditeljima o događanjima u školi kad dođu doma.

Dodatne napomene

- Prednost je ove inicijative u tome što bi se njome omogućilo da djeca nauče cijeniti hranu, kako se ona proizvodi i koliko treba vremena da se proizvede. Važno je senzibilizirati djecu već u ranoj dobi. Druga je prednost to što bi takvo događanje omogućilo i informiranje roditelja jer učenici razgovaraju s roditeljima o događanjima u školi kad dođu doma.
- Jedan je od izazova osigurati da učitelji ne budu preopterećeni, odnosno da ne moraju sami smišljati sve aktivnosti i ideje. Zbog toga je važno da se osiguraju okvir ili smjernice s predloženim aktivnostima kako bi se omogućilo da svi učenici u svim školama imaju koristi od ove inicijative.

22. PREPORUKA

Pružanje informacija potrošačima o tome kako svjesno i samostalno pridonositi smanjenju rasipanja hrane te kako pripremiti, očuvati i ponovno upotrijebiti proizvode prije i nakon što im prođe rok valjanosti

(datum „upotrijebiti do” sigurnosni je datum nakon kojeg se proizvod ne bi smio konzumirati; datum „najbolje upotrijebiti do” datum je do kojeg proizvod zadržava optimalnu kvalitetu)

Preporučujemo da se uvedu informacijski alati koji bi potrošačima omogućili da budu bolje informirani i osposobljeni kad prosuđuju je li proizvodu doista prošao rok trajanja. Kako bi potrošači bili informirani o upotrebi prehrambenih proizvoda, zalažemo se za omogućivanje boljeg prepoznavanja oznaka datuma „najbolje upotrijebiti do”: oznake bi trebale biti na istom mjestu na svakom proizvodu i napisane većim fontom. Nadalje, predlažemo da se QR kôd stavlja izravno na naljepnicu proizvoda (mogao bi se koristiti i barkod). Koja je svrha toga? Svrha je prenijeti informacije o najboljim načinima očuvanja hrane i prepoznavanja (po okusu i mirisu) je li hrana i dalje prikladna za konzumaciju te prenijeti kulinarske savjete za druge načine iskorištavanja proizvoda (primjerice prilagođene recepte). Smatramo da su proizvođači u najboljem položaju da formaliziraju informacije dostupne putem QR kôda. Kad je riječ o neoznačenim proizvodima kao što su voće i povrće, QR kôd trebalo bi staviti na mjesto na kojem se takvi proizvodi prodaju kako bi se izbjegla nepotrebna ambalaža. Kako bi takav izvor informacija bio dostupan svima, ne možemo se oslanjati samo na digitalnu tehnologiju. Predlažemo da budu dostupni i papirnati komunikacijski alati (primjerice vodiči u supermarketima).

Obrazloženje

Ovu preporuku dajemo jer smatramo da je potrošače teško potaknuti na odgovornost u njihovu postupanju s hranom. Upotpunjavanjem informacija dostupnih na proizvodu potrošači više ne bi imali nedoumice povezane s datumom kraja roka valjanosti. Time bi se ujedno omogućilo da se prevlada problem „zabluda” ili „straha od obolijevanja” nakon isteka roka valjanosti. Znamo da su proizvođači oprezni s datumom „najbolje upotrijebiti do” kako bi se zaštitili. Proizvod se ustvari može konzumirati i nakon tog datuma. Ne dovodimo u pitanje važnost navođenja datuma „upotrijebiti do”. To je i dalje glavni pokazatelj toga koliko je proizvod svjež.

Dodatne napomene

Prednost je preporuke usmjerenost na označivanje kako bi se potrošače na najbolji način informiralo o prednostima i za njihov novčanik i za okoliš. Naša krilatica savršeno sažima našu ideju: „Kupuj razumno i jedi jeftinije”. Kako bi se taj novi izvor informacija predstavio potrošačima i promicao, predlažemo da se pokrene velika komunikacijska kampanja u okviru koje bi se objasnio cilj tog novog alata.

23. PREPORUKA**Standardizirana praksa na maloprodajnoj razini za promidžbu proizvoda kojima se bliži kraj roka valjanosti.**

Preporučujemo revalorizaciju kupnje proizvoda kojima se bliži kraj roka valjanosti tako što od poduzeća zahtijevamo da donesu strategiju za upravljanje takvim proizvodima za potrošače i njihovo vrednovanje. Cilj je promijeniti percepciju kućanstava o tim proizvodima kako ne bi bili namijenjeni samo jednom dijelu populacije. Ta bi strategija obuhvaćala nekoliko aspekata:

- regulatornu provedbu na europskoj razini donošenjem propisa o odjeljenjima na kojima bi se takve proizvode učinilo lako dostupnima i prepoznatljivima pri ulasku u trgovinu kako bi se promicala bolja praksa potrošnje u svim skupinama korisnika, bez obzira na njihov prihod,
- razvoj komunikacijske politike usmjerene na „zdrav razum” i atraktivnost proizvoda te na odgovoran pristup kupnji (promidžbeni aspekti koji dovode do prekomjerne potrošnje ne bi trebali biti u prvom planu komunikacije),
- poticanje trgovaca na malo da prilagode svoju politiku tako da nove proizvode kojima se bliži kraj roka valjanosti stavljaju na police u vrijeme najvećeg prometa (prilagođeno ponašanju potrošača u raznim europskim zemljama).

Obrazloženje

Ovu inicijativu preporučujemo jer bi se njome osnažila postojeća politika u mnogim trgovinama i standardizirale „uspješne prakse” na europskoj razini. Naša skupina pridaje posebnu pozornost pozitivnom učinku generalizacije tih mjera, odnosno promjeni percepcije o jeftinim proizvodima (ne samo u kućanstvima nego u cjelokupnoj populaciji).

Dodatne napomene

Ovom se inicijativom promiču održive prakse u poduzećima. Može potaknuti i razvoj lojalnosti potrošača. Međutim, u provedbi ove preporuke u praksi postojali bi određeni izazovi:

- kad je riječ o kućanstvima: kućanstva bi trebala biti fleksibilnija i prilagoditi tjedni jelovnik dostupnim proizvodima,
- kad je riječ o stručnjacima: izazov bi bio osposobiti osoblje i provesti tu novu politiku u praksi,
- kad je riječ o općoj populaciji: izazov bi bio prevladati zablude i promijeniti kako potrošači doživljavaju te proizvode kako bi razumjeli da se niskim cijenama prije svega provodi politika izbjegavanja neprodane robe.

KONTAKT S EU-om

Osobno

U cijeloj Europskoj uniji postoje stotine centara *Europe Direct*. Adresu najbližeg centra možete pronaći na internetu (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hr).

Telefonom ili pismenim putem

Europe Direct je služba koja odgovara na vaša pitanja o Europskoj uniji. Možete im se obratiti:

- na besplatni telefonski broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki operateri naplaćuju te pozive),
- na broj: +32 22999696 ili
- putem obrasca: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_hr

TRAŽENJE INFORMACIJA O EU-u

Na internetu

Informacije o Europskoj uniji na svim službenim jezicima EU-a dostupne su na internetskim stranicama Europa (european-union.europa.eu).

Publikacije EU-a

Publikacije EU-a možete pregledati ili naručiti preko internetske stranice op.europa.eu/hr/publications. Za više primjeraka besplatnih publikacija obratite se svojoj lokalnoj službi *Europe Direct* ili dokumentacijskom centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hr).

Zakonodavstvo EU-a i povezani dokumenti

Za pristup pravnim informacijama iz EU-a, uključujući cjelokupno zakonodavstvo EU-a od 1951. na svim službenim jezičnim verzijama, posjetite internetske stranice EUR-Lexa (eur-lex.europa.eu).

Otvoreni podaci EU-a

Portal data.europa.eu omogućuje pristup otvorenim podatkovnim zbirkama iz institucija, tijela i agencija EU-a. Zbirke se mogu besplatno preuzimati i ponovno uporabiti u komercijalne i nekomercijalne svrhe. Putem portala moguć je i pristup mnoštvu podatkovnih zbirki iz europskih država.

Ured za publikacije
Europske unije

Print
PDF

ISBN 978-92-68-06468-9
ISBN 978-92-68-06474-0

doi:10.2775/876648
doi:10.2775/73212

NA-09-23-364-HR-C
NA-09-23-364-HR-N